

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА
ПРОГРАМА

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

051 «Економіка»

Форма навчання: *очна (денна)*

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему «**Фінансова компонента конкурентного розвитку держав в умовах**
глобалізації»

здобувача Брус Анастасії Богданівни

Науковий керівник: д.е.н., проф. Мозговий О.М.

(підпис)

Робота допущена до захисту перед
екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК) Завідувач
кафедри міжнародних фінансів:
д.е.н, проф. Мозговий О.М.

(підпис)

Київ 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародних фінансів

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА
ПРОГРАМА**

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

05 Соціальні та поведінкові науки

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант) освітньо-
професійної програми «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних
фінансів

_____ Я.М. Столярчук
(підпис)

_____ О.М. Мозговий
(підпис)

«___» _____ 20__ р.

«___» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти _____ **Брус Анастасії Богданівни**

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ **очної (денної)** _____ **форми навчання**

очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

**на тему: «Фінансова компонента конкурентного розвитку держав в умовах
глобалізації»**

**Тему затверджено наказом ректора Університету від « 09 » грудня 2024р
№2032-ст**

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:
Наукові статті, національні та зарубіжні економічні видання, офіційні
статистичні дані міжнародних та національних організацій

План кваліфікаційної бакалаврської роботи
Розділ 1 | Теоретичні основи міжнародної фінансової
конкурентоспроможності

Розділ 2 Аналіз міжнародної фінансової
конкурентоспроможності держав

Об’єкт дослідження	Фінансова конкурентоспроможність в умовах глобалізації.
Предмет дослідження	Вплив фінансових факторів на конкурентоспроможність та економічне зростання держав.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи	Визначити роль фінансової компоненти у забезпеченні конкурентного розвитку держав в умовах глобалізації.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1

Дослідити теоретичні підходи до визначення та оцінки ролі фінансової компоненти в умовах глобалізації та чинники що впливають на конкурентоспроможність держав.

У розділі 2

Проаналізувати рівень фінансової конкурентоспроможності країн за міжнародними рейтингами, економічними показниками.

Завдання підготував
науковий керівник

(підпис)

«__» _____20__р.

Завдання одержав здобувач

(підпис)

«__» _____20__р.

Мозговий О.М.
(ініціали, прізвище)

Брус А.Б.
(ініціали, прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 72 сторінки, 12 таблиць, 4 графіка, список використаних джерел з 84 найменувань.

Фінансова компонента конкурентного розвитку держав в умовах глобалізації

Об'єктом дослідження є фінансова конкурентоспроможність в умовах глобалізації.

Предметом дослідження є вплив фінансових факторів на конкурентоспроможність та економічне зростання держав.

Мета і завдання дослідження. Визначити роль фінансової компоненти у забезпеченні конкурентного розвитку держав в умовах глобалізації. Для реалізації цієї мети визначено такі завдання:

- Дослідити теоретичні підходи до визначення та оцінки ролі фінансової компоненти в умовах глобалізації;
- Проаналізувати ключові чинники, що впливають на конкурентоспроможність країн;
- Оцінити сучасний стан та динаміку фінансової конкурентоспроможності країн за міжнародними рейтингами та економічними показниками;
- Визначити роль міжнародних фінансових показників провідних держав світу;
- Визначити перспективні напрями підвищення фінансової конкурентоспроможності України у контексті глобальних викликів.

Методи дослідження. Методами дослідження стали аналіз та синтез, індукція та дедукція, теоретичне узагальнення, системний аналіз, порівняльний аналіз, факторний аналіз, економіко-статистичний аналіз, індексний метод та графічний метод.

Ключові слова: конкурентоспроможність, фінансова компонента, політика глобалізація, рейтинг конкурентоспроможності, фінанси, держава, національна економіка, фактори конкурентоспроможності, інновації, інтеграція, країни .

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
ФІНАНСОВІ КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ	6
1.1 Суть та значення фінансової складової у забезпеченні конкурентоспроможності держави	6
1.2 Фінансова глобалізація, як чинник впливу на міжнародну конкурентноспроможність	20
1.3 Методичні підходи до оцінювання фінансових компонентів конкурентного розвитку	33
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ КОМПОНЕНТИ КОНКУРЕНТНОГО	
РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	40
2.1. Динаміка основних фінансових показників конкурентоспроможності провідних країн світу	40
2.2. Вплив міжнародних фінансових потоків на позиції держав у глобальних рейтингах конкурентоспроможності.....	49
2.3. Проблеми та напрями підвищення фінансової складової конкурентного розвитку України	61
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ	83

ВСТУП

Актуальність теми. В часному світі фінансова система в умовах глобалізації набуває особливого значення, як ключовий чинник її конкурентоспроможності на світовому ринку. Економіка кожної країни має стратегічно планувати подальший розвиток секторів національної економіки. Дане питання має вагоме значення для економік країн, що знаходяться в союзах. Стрімкі трансформації в секторах економік кожної країни щільно впливають на міжнародну економіку. Держави існують в умовах постійної конкуренції, яка впроваджує щільний тиск між державами за природні ресурси, інновації особливого значення та інвестиції. Ресурси в нашому світі обмежені, отже глобалізація допомагає світовій економіці розділити їх грамотно. Кожна сучасна країна ефективно розкриває свій потенціал підкріплюючи його ефективним використанням фінансових інструментів

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання конкурентоспроможності країн є досить суттєвим та підлягає розгляду. Фундаментальними працями з досліджуваної проблематики є роботи А.М. Поручника, А. Ругмана та О.С. Шевчука, які розглядають фінансові механізми, як одні з основ конкурентної стійкості економіки. У дослідженнях М. Портера акцентовано, що фінансові компоненти діють, як переваги країн на тлі конкурентоспроможності. Розглянуто теоретико-методичні засади міжнародної конкурентоспроможності, розкрито та проаналізовано сучасні тенденції в сфері міжнародної конкурентоспроможності. Спираючись на роботи Олексенко Р.І. досліджено погляди на конкурентоспроможність держав, проаналізовано фактори, які впливають на неї.

Мета і завдання дослідження - Визначити роль фінансової компоненти у забезпеченні конкурентного розвитку держав в умовах глобалізації. Для реалізації цієї мети визначено такі завдання:

- Дослідити теоретичні підходи до визначення та оцінки ролі фінансової компоненти в умовах глобалізації;

- Проаналізувати ключові чинники, що впливають на конкурентоспроможність країн;
- Оцінити сучасний стан та динаміку фінансової конкурентоспроможності країн за міжнародними рейтингами та економічними показниками;
- Визначити роль міжнародних фінансових показників провідних держав світу;
- Визначити перспективні напрями підвищення фінансової конкурентоспроможності України у контексті глобальних викликів.

Об’єктом дослідження – фінансова конкурентоспроможність в умовах глобалізації.

Предметом дослідження – вплив фінансових факторів на конкурентоспроможність та економічне зростання держав.

Методи дослідження. Методами дослідження стали аналіз та синтез, індукція та дедукція, теоретичне узагальнення, системний аналіз, порівняльний аналіз, факторний аналіз, економіко-статистичний аналіз, індексний метод.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Теоретичне значення дослідження полягає в систематизації та узагальненні наукових підходів, користі фінансових інструментів у формуванні конкурентоспроможності держави. У межах даної роботи проаналізовано ефективність фінансових механізмів для поліпшення конкурентоспроможності держави. Методична значущість дослідження полягає у розробці загальної методичної схеми аналітики фінансових компонентів конкурентного розвитку держави. Механізми та їх вплив на фінансову стабільність економіки кожної держави. Дослідження інвестиційної привабливості та фінансової прозорості країн. Практична цінність результатів дослідження проявляється у можливості їх застосування:

- для вдосконалення державної фінансової політики органами національного правління;
- для прийняття управлінських рішень на рівні міністерств;

- інструментів для прийняття рішень у процесі розробки національних програм сталого розвитку;
- українськими реформаторами для адаптації європейського досвіду підвищення конкурентоспроможності.

Інформаційна база дослідження. Наукові статті, національні та зарубіжні економічні видання, офіційні статистичні дані міжнародних та національних фінансових установ, офіційні інтернет ресурси та аналітичні звіти науковців.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСІВ КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ

1.1 Суть та значення фінансової складової у забезпеченні конкурентоспроможності держави

Глобалізація відіграє визначальну роль у трансформації сучасного світового простору, істотно впливаючи на всі аспекти суспільного розвитку. На сучасному етапі глобалізаційні процеси охоплюють майже всі сфери суспільного життя, що актуалізує потребу в поглибленому аналізі факторів, які визначають рівень бюджетної безпеки держави. Динамічні зміни у суспільних процесах як на глобальному, так і на національному рівнях зумовлюють необхідність формування нових підходів до функціонування бюджетної системи України. За таких умов актуалізується розроблення ефективної державної фінансової та бюджетної політики, спрямованої на зміцнення бюджетної безпеки та забезпечення національних економічних інтересів.

В сучасному економічному світі дослідження фінансових компонентів конкурентного розвитку держав є важливою темою. Фінансові аспекти грають ключову роль в забезпеченні стабільного економічного зростання та конкурентоспроможності країн. Варто розглянути теоретико-методологічні основи дослідження фінансових компонентів конкурентного розвитку держав. Регулювання світової фінансової системи є регулюванням фінансовоправових норм. Фінансова безпека держави є основою її економічної стабільності та конкурентоспроможності на міжнародній арені [1]. За допомогою фінансових установ та світових фінансових взаємовідносин є регулювання правовими нормами ланок фінансових відносин. Фінансова система є важливою частиною кожної країни в глобальному світі. Фінансова система є масштабним механізмом для кожної держави. Фінансова система держави повинна бути гнучкою та адаптивною до змін у глобальній економіці для підтримки конкурентоспроможності [3]. З допомогою даного механізму дана система

використовує головний ресурс - кошти для утримання свого апарату та на підтримку своїх функцій. Стабільна фінансова політика є запорукою довіри інвесторів та розвитку національної економіки [4]. Фінансова система охоплює суттєву кількість компонентів кожної держави такі, як відносини між державою та підприємствами стосовно грошей, між організаціями, населенням.

Конкурентоспроможність національної економіки значною мірою залежить від ефективності фінансової політики держави [2]. Фінансова конкурентоспроможність проявляється через показники ліквідності, рентабельності, платоспроможності, структури капіталу та динаміки грошових потоків. На рівні держави фінансова конкурентоспроможність включає стабільну банківську систему, прогнозовану фіскальну політику, прозорі правила ведення бізнесу та доступ до глобальних фінансових ринків. Такі країни приваблюють іноземні інвестиції, стимулюють розвиток малого та середнього бізнесу, підтримують інноваційні сектори. Вона визначає здатність ефективно залучати, розподіляти та використовувати фінансові ресурси в умовах ринкової конкуренції. Сильна фінансова позиція держави дозволяє їй бути конкурентоспроможною не лише як суб'єкт економічної політики, а й як партнер на міжнародній арені. Наприклад, країни з високим кредитним рейтингом мають кращі умови для залучення іноземного капіталу та реалізації інфраструктурних проєктів. Одним із основних викликів є забезпечення прозорості та підзвітності в управлінні фінансами. Ще один аспект — збалансованість між соціальними зобов'язаннями держави та можливостями економіки. Фінансова конкурентоспроможність не повинна досягатися ціною скорочення соціального захисту чи інвестицій у людський капітал, адже саме ці сфери є основою довгострокової стабільності. На практиці це означає фінансову стійкість, інвестиційну привабливість, здатність до інновацій та стабільний розвиток. Загалом складові фінансової політики спрямовані на покращення економічних показників країни. Складові фінансового сектору економіки суттєво впливають

на конкурентоспроможність держави, приклади даних складових наведено нижче в таблиці.

Таблиця 1.1

Фінансові складові конкурентоспроможності держави

Аспект	Зміст
Суть фінансової складової	Сукупність фінансових механізмів, інструментів і ресурсів, що формують фінансову політику держави задля забезпечення стійкості макроекономічної системи та захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз.
Ключові елементи	Державний бюджет і фіскальна політика- Податкова система- Управління державним боргом- Грошово-кредитна політика (через центральний банк)- фінансовий нагляд і контроль
Основні функції	Фінансування секторів безпеки, оборони, охорони здоров'я- Регулювання макроекономічної стабільності- Протидія фінансовим та економічним кризам- Зниження залежності від зовнішнього фінансування
Значення для національної безпеки	Забезпечення економічного суверенітету- Зміцнення фінансової незалежності- Підвищення довіри до фінансової системи- Створення умов для сталого розвитку
Загрози за відсутності фінансової безпеки	Нарощування критичного рівня боргу- Фінансова нестабільність- Соціальні потрясіння- Погіршення міжнародного кредитного рейтингу

Джерело: складено автором на основі [5;6;7]

Фінансові важелі та інструменти відіграють визначальну роль у побудові ефективного механізму державно-приватного партнерства (ДПП), яке виступає інноваційною формою взаємодії державного та приватного секторів у реалізації стратегічно значущих проєктів. Їх функціональне призначення виходить за межі виключно фінансового забезпечення, охоплюючи також створення інституційного середовища, що сприяє прозорості, фіскальній справедливості,

паритетній співпраці та зниженню фінансових і управлінських ризиків. Фінансова складова конкурентоспроможності держави включає ефективне управління бюджетом, податковою системою та державним боргом [5]. Фінансова безпека є складовою національної безпеки та визначає здатність держави протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам [6].

Загалом, конкурентоспроможність є ключовим показником в економіці для країн. Сучасна економіка має бути гнучкою враховуючи світові тенденції та кризи. Наразі лідерами серед країн є саме ті що навчились адаптуватись та вигідно використовувати обмежені ресурси свої запасів. Ефективна фінансова політика сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки на світовому ринку [7].

У сучасних умовах глобалізаційні процеси відіграють ключову роль у стимулюванні економічного розвитку кожної країни світу. Слід зазначити, що кожна національна економіка реалізує власну модель формування конкурентних переваг, зосереджуючи увагу на пріоритетних секторах, що забезпечують її вплив на глобальну економічну систему. Фінансова стабільність держави забезпечує сприятливі умови для розвитку підприємництва та залучення інвестицій [8]. Розвинена фінансова інфраструктура є необхідною умовою для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки [9]. Таким чином, держави формують унікальні стратегічні позиції, які визначають рівень їхньої участі у світовому економічному співробітництві.

Поняття національної конкурентоспроможності трактується як здатність країни забезпечувати стабільне економічне зростання, сприяти підвищенню реального рівня доходів населення, а також підтримувати ефективну інтеграцію національних підприємств до міжнародних ринків. Фінансова безпека держави визначає її здатність забезпечувати економічне зростання та соціальну стабільність [10]. Важливим елементом такої конкурентоспроможності є розвиток високоефективних кластерів, орієнтованих на інноваційність, підвищення якості продукції та послуг, а також на формування передумов для зростання зайнятості у довгостроковій перспективі. Багатозадачність

економічного сектору є суттєвою задачею для розвитку держави. Фінансова система держави є основою її економічної безпеки та конкурентоспроможності, оскільки забезпечує стабільність та розвиток національної економіки [11].

Дослідження сутності глобалізації та її ключових чинників відкриває для національних економік можливість масштабування господарської діяльності, диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків і підвищення економічної результативності. Фінансова безпека є невід'ємною складовою національної безпеки, що визначає здатність держави ефективно функціонувати в умовах внутрішніх та зовнішніх загроз [12]. Фінансові чинники у цьому процесі відіграють особливо важливу роль, адже вони безпосередньо впливають на економічну стабільність і конкурентоспроможність держави. Ефективне управління фінансовими ресурсами є ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності підприємства та держави в цілому [13].

Загалом сучасні досягнення у вивченні глобалізаційних процесів і механізмів формування конкурентних переваг створюють передумови для ефективного економічного зростання. Фінансова грамотність населення сприяє підвищенню економічної стабільності та конкурентоспроможності держави [14]. Сучасна фінансова політика держави повинна бути спрямована на створення сприятливого інвестиційного клімату для забезпечення її конкурентоспроможності [15]. Фінансова безпека держави є одним з найважливіших факторів її стабільності, цілісності, ефективного функціонування та розвитку [16]. Вихід на нові ринки збуту, розширення експортного потенціалу та підвищення продуктивності національних економік сприяють зміцненню позицій держав на світовому ринку. Фінансова безпека держави включає: бюджетну, податкову, боргову, фінансову безпеку банківської системи, валютну, грошово-кредитну, інвестиційну безпеку [17]. Також, не меншим важливим фактором є фінансова безпека держави. Інноваційний підхід при збереженні прозорості та правильному захищенні фінансового ресурсу країни дозволяє вийти країні на новий економічний рівень. Фінансова безпека держави – це захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан

бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, що гарантує здатність держави ефективно формувати, розподіляти та використовувати фінансові ресурси для забезпечення її функціонування та розвитку [18]. Фінансова безпека держави є важливим аспектом національної безпеки та ефективного функціонування суспільства [19].

Значний внесок у наукове осмислення проблем конкурентоспроможності здійснила О.О. Лаговська, яка підкреслює, що в умовах сучасної глобалізації конкурентоспроможною є та держава, в якій високий рівень фінансової безпеки. Фінансова безпека держави – це такий стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансу, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [20]. Ефективних, стійких і взаємопов'язаних економічних суб'єктів. Саме ці суб'єкти здатні функціонувати на глобальних ринках без шкоди для національних економічних інтересів, зберігаючи при цьому внутрішню стабільність і динаміку розвитку.

З урахуванням викладеного слід наголосити, що фінансова система в умовах глобалізації посідає провідне місце серед факторів, які визначають рівень конкурентоспроможності держави. Фінансова безпека держави є комплексною складовою, компонентами якої є: об'єкт, суб'єкт, принципи, напрями, національні інтереси у фінансовій сфері, загрози (внутрішні та зовнішні), методи, усунення загроз [21]. Зокрема, до інструментів прямого фінансового впливу належать податкова політика, система нормативів і квот, орендна плата, а також відсоткові ставки за кредитними ресурсами. Фінансова безпека держави – це здатність фінансової системи забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання [22]. Зазначені інструменти використовуються у процесі фінансування проєктів і відіграють важливу роль у регулюванні фінансової поведінки суб'єктів державно-приватного партнерства. Залежно від умов їх застосування, вони можуть або

стимулювати інвестиційну активність, або обмежувати її у разі наявності не вигідних фінансових параметрів.

Інструменти, представлені в таблиці, сприяють країнам у глобальній реалізації їх економічного потенціалу, відкритті нових ринків та масштабуванню фінансових можливостей на міжнародному рівні. Конкурентоспроможність у сучасних умовах є ключовим фактором розвитку економіки будь-якої держави. Серед засобів впливу виділяють як прямі, так і непрямі інструменти, які функціонують на макро- та мікрорівнях і забезпечують реалізацію стратегічних завдань економічного розвитку країни. До прямих інструментів належать, зокрема, фінансові нормативи, податкові механізми та відсоткові ставки за кредитами. Застосування цих інструментів має значний потенціал для сприяння сталому розвитку держави.

Таблиця 1.2

Фінансові інструменти

Фінансові інструменти		
Інструменти фондового ринку	Інструменти грошового ринку	Інструменти кредитного ринку
Цінні папери, права власності, облігації, інвестиційні сертифікати, деривативи, індекси фондового ринку.	Платіжні засоби, депозитні сертифікати, казначейські векселі, міжбанківські кредити, векселі Національного банку.	Боргові цінні папери, боргові зобов'язання, облігації, фінансовий лізинг, іпотечні цінні папери, позики міжнародних фінансових організацій.

Джерело: складено автором на основі [11;12;13]

Для внутрішніх підприємств зазначені інструменти можуть виступати стимулом до зростання, що, у свою чергу, відкриває нові можливості для держави щодо розширення присутності на зовнішніх ринках. Виробничі

підприємства, які задовольняють внутрішні потреби економіки, одночасно створюють передумови для експорту продукції на міжнародні ринки. Формування вигідних економічних зв'язків із іншими країнами сприяє розвитку взаємовигідного співробітництва. Слід також враховувати, що сучасні великі корпорації не здатні повністю забезпечувати потреби у сировині в межах однієї держави, тому міжнародна кооперація є важливим чинником підвищення економічної стійкості та розвитку держав у відповідних союзах.

Натомість непрямі інструменти впливу, які здебільшого походять від держави до підприємств, включають державні гарантії, пільги, компенсації та трансферти. Ці інструменти виконують функцію фінансових буферів, оскільки держава бере на себе частину ризиків, пов'язаних із реалізацією проєктів. Вона може забезпечувати компенсації збитків у випадку невиконання зобов'язань партнерами або надавати пільгове фінансування через субсидії. Використання таких інструментів дозволяє збалансувати ризики між державним та приватним секторами, сприяє забезпеченню соціально важливих результатів, таких як розвиток якісної інфраструктури, стабільність послуг, довгострокова ефективність проєктів та загальний внесок у розвиток національної економіки. Провідні країни світу концентрують свої зусилля на розвитку тих галузей економіки, які здатні забезпечити довгострокові конкурентні переваги. Фінансовий сектор відіграє провідну роль у формуванні соціально-економічного розвитку держави. Фінансова безпека держави є важливою складовою економічної безпеки, що забезпечує захист інтересів у фінансовій сфері та стабільне функціонування національної економіки [23].

У формуванні економічного середовища значну роль відіграє широкий спектр інструментів, серед яких особливе місце посідають фінансові засоби. Використання фінансових інструментів забезпечує ефективну акумуляцію ресурсів, а раціональний розподіл обмежених ресурсів з урахуванням економічної доцільності створює передумови для сталого економічного зростання. Конкурентоспроможність національної економіки визначається здатністю держави забезпечити ефективне функціонування фінансової системи

та сприятливе середовище для бізнесу [24]. Фінансовий сектор, як правило, виконує функцію підтримки пріоритетних галузей економіки, при цьому кожна країна стратегічно орієнтує свою політику на стимулювання певних секторів. Зокрема, сприяння інноваційній діяльності сприяє полегшенню доступу до фінансування та зміцненню макрофінансової стабільності.

Сучасний розвиток світової економіки призвів до появи значної кількості фінансових інструментів, які впливають на конкурентоспроможність держав. З-поміж них варто виділити ті, що наведені у відповідній таблиці, оскільки їхній вплив становить близько 60 % загального ефекту. Глобалізація суттєво трансформує сучасний світовий простір, охоплюючи майже всі сфери суспільного життя. Динаміка соціально-економічних процесів як на глобальному, так і на національному рівнях зумовлює необхідність ґрунтовного дослідження детермінант, що впливають на рівень бюджетної безпеки держави.

Міжнародна конкурентоспроможність у значній мірі визначається здатністю країни адаптуватися до фінансових викликів, які виникають унаслідок глобалізаційних процесів. Зокрема, держави з розвиненими фінансовими ринками, прозорою банківською системою, ефективним регуляторним середовищем та стабільною національною валютою мають підвищений потенціал для залучення іноземних інвестицій, посилення позицій на світових ринках та забезпечення сталого економічного розвитку. Фінансова безпека держави охоплює бюджетну, валютну, грошово-кредитну, боргову безпеку, безпеку страхового та фондового ринків [25]. У цьому контексті глобалізація проявляється через вільний рух капіталу, активізацію транснаціональних інвестицій, інтеграцію фондових бірж і фінансових інститутів, а також уніфікацію стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Застосування зазначених інструментів сприяє реалізації ключових функцій державної фінансової політики. Так, стимулювання економічного зростання забезпечує розвиток інфраструктури країни та її подальше удосконалення. Світова економіка чинить значний вплив на економічний розвиток кожної держави. Фінансова грамотність населення сприяє підвищенню економічної

стабільності та конкурентоспроможності держави [26]. З початком епохи глобалізації економіки національних держав здійснили стратегічний поворот у бік розвитку внутрішніх виробничих потужностей з метою подальшого масштабування продукції на зовнішні ринки.

Економісти, аналізуючи поняття «конкурентоспроможність національної економіки», виділяють низку характерних ознак цього терміна. Однією з ключових є здатність держави або виробника впливати як на внутрішній, так і на зовнішній ринки. Фінансова безпека держави охоплює бюджетну, валютну, грошово-кредитну, боргову безпеку, безпеку страхового та фондового ринків [25].

Таблиця 1.3

Фінансові складові конкурентоспроможності держави

Фінансові інструменти конкурентоспроможності		
Фінансовий інструмент	Характеристика	Мета застосування
Податкові стимули	Зменшення податкового тиску на стратегічні галузі	Стимулювання інвестицій, інновацій
Державне субсидування	Пряме фінансування підприємств	Підтримка експорту, малого бізнесу
Гарантії держави	Забезпечення зобов'язань суб'єктів господарювання	Підвищення кредитоспроможності компаній
Інвестиційні фонди	Фінансування через спеціалізовані державні фонди	Підтримка довгострокових проектів
Муніципальні облігації	Ринок боргових цінних паперів на місцевому рівні	Розвиток інфраструктури регіонів

Джерело: складено автором на основі [16;17]

Важливою ознакою міжнародної конкурентоспроможності є здатність виробляти якісну продукцію, що користується попитом як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Фінансова безпека держави включає захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин та стійкість фінансової системи до внутрішніх і зовнішніх загроз [27].

До ознак міжнародної конкурентоспроможності також належить характеристика, що відображає стабільне становище країни на внутрішньому ринку, сформоване під впливом комплексного впливу економічних, соціально-демографічних, політичних та екологічних чинників. Саме якщо дивитись збоку фінансового сектору конкуренція між залученням іноземних інвестицій, залежить від політики і вибору стратегії кожної держави. Фінансова безпека держави досягається реалізацією виваженої фінансової політики, яка відповідає національним інтересам та забезпечує стабільність фінансової системи [28].

Серед інших ключових ознак конкурентоспроможності варто виділити здатність держави формувати дієву законодавчу базу, стимулювати розвиток науково-технічного прогресу, залучати інвестиції задля забезпечення економічного зростання та інноваційного розвитку національного потенціалу. Загалом ці заходи сприяють підвищенню рівня життя населення та сталому економічному розвитку країни. Фінансова безпека держави – це здатність фінансової системи забезпечити ефективне функціонування національної економіки та стале економічне зростання [29].

У сучасних умовах глобалізації фінансова складова виступає не лише як елемент економічної системи держави, а й як визначальний фактор її конкурентоспроможності. Структура та ефективність фінансової системи впливають на здатність країни адаптуватися до зовнішніх викликів, забезпечувати стабільне зростання, модернізувати виробничі процеси та підвищувати добробут населення. Фінансові ресурси разом із механізмами їх розподілу і використання виступають стратегічними інструментами реалізації національних інтересів.

Фінансова складова суттєво полягає в акумуляції, розподілі та цільовому використанні грошових потоків для задоволення суспільних потреб. Вона включає бюджетну, податкову, боргову, інвестиційну та грошово-кредитну політики, кожна з яких функціонально взаємодіє з іншими складовими економічної системи, впливаючи на темпи економічного розвитку, інвестиційну привабливість та рівень довіри до державних інститутів.

Значення фінансів у контексті забезпечення конкурентоспроможного розвитку держави виявляється у кількох основних напрямках. По-перше, через підтримку макроекономічної стабільності, яка є необхідною умовою для сталого розвитку. Стабільна фіскальна політика, ефективний контроль за рівнем інфляції та збалансованість державного бюджету сприяють формуванню позитивного інвестиційного клімату. По-друге, фінансові ресурси орієнтуються на пріоритетні сектори економіки, зокрема на науково-технічні розробки та інновації. Нарешті, фінансова система виконує функцію інструменту соціальної згуртованості, оскільки ефективне управління фінансами дозволяє зменшувати соціальну нерівність, підтримувати вразливі категорії населення та запобігати соціальним конфліктам. Таблиця, що узагальнює ключові компоненти фінансової складової держави та їхній вплив на конкурентний розвиток, має на меті наочно продемонструвати, яким чином кожен із елементів фінансової системи сприяє зміцненню макроекономічної стабільності, покращенню інвестиційного клімату і підвищенню соціальної згуртованості.

Групи фінансових інструментів включають фіскальні механізми, до яких належать податкові пільги, субсидії та податкові кредити. Сучасні дослідження, зокрема проведені в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана (КНЕУ, 2023) та ДННУ «Академія фінансового управління» (2022), свідчать про те, що країни, які комплексно впроваджують широкий спектр фінансових стимулів у поєднанні з інституційними реформами, демонструють вищі показники ВВП на душу населення. Аналізуючи комплекс взаємозалежних факторів, слід підкреслити, що кожна держава має стратегічно планувати підвищення ефективності своєї економіки. Лідери світового розвитку

реалізують та інвестують у ключові галузі, які забезпечують їх довгостроковий успіх.

Фінансовий сектор є одним із найбільш вагомих чинників, що впливають на економічний та соціальний розвиток країни. У сучасних умовах глобальної економіки фінансові процеси набувають все більшого значення. Одним із ключових викликів і водночас можливостей для держав є фінансова глобалізація — явище, що передбачає інтеграцію національних фінансових систем у єдиний світовий простір, забезпечуючи безперервний обмін фінансовими ресурсами, інвестиціями, валютами, кредитами та іншими активами.

Фінансова глобалізація сприяє посиленню економічної взаємозалежності між країнами. Фінансова глобалізація є невід'ємною складовою сучасної світової економіки. Вона охоплює процеси інтеграції фінансових ринків, руху капіталу між країнами, поширення інвестицій, інструментів та інституцій за межі національних економік. Завдяки доступу до міжнародних ринків капіталу держави отримують можливість залучати іноземні інвестиції, розширювати банківське кредитування, стимулювати інновації та підвищувати продуктивність праці. Фінансова глобалізація проявляється у вільному переміщенні фінансових ресурсів: капіталу, кредитів, цінних паперів, валют. Завдяки розвитку цифрових технологій, швидкості комунікацій та лібералізації фінансових ринків, інвестори можуть миттєво переміщати капітал із однієї країни до іншої, реагуючи на економічні, політичні чи екологічні сигнали. Вказані фактори безпосередньо впливають на позиції країн у глобальних рейтингах конкурентоспроможності. Водночас глобалізаційні процеси супроводжуються певними ризиками: зростання залежності від зовнішніх фінансових потоків, валютні коливання, вплив спекулятивного капіталу, а також підвищення ймовірності фінансових криз через поширення глобальних шоків. Для економік з низькою стабільністю це може стати значним викликом. Тому успішна інтеграція в глобальну фінансову систему вимагає розробки чіткої стратегії, ефективного регулювання та посилення внутрішньої фінансової інфраструктури.

Таблиця 1.4

Компоненти фінансової складової

Компонент фінансової складової	Сутність	Значення для конкурентного розвитку держави
Бюджетна політика	Процес формування та виконання державного бюджету, що включає розподіл доходів і видатків між різними галузями та регіонами країни.	Забезпечує макроекономічну стабільність, фінансування стратегічних пріоритетів (інфраструктура, оборона, освіта) та створює умови для підвищення інвестиційної привабливості держави.
Податкова політика	Регулювання рівнів податкових ставок, надання пільг і встановлення зборів з метою акумуляції фінансових ресурсів та стимулювання економічної активності.	Сприяє формуванню прозорого і передбачуваного податкового середовища, знижує витрати підприємств, стимулює інноваційну діяльність та залучення інвестицій.
Інвестиційна політика	Розробка і впровадження стимулів для залучення приватних та державних інвестицій у пріоритетні сектори економіки.	Направляє фінансові ресурси у наукоємні та інфраструктурні проекти, що створює основу для довгострокового технологічного та економічного зростання.

Джерело: складено автором на основі [16;17]

Згідно з чіткою авторською позицією Н.В. Лаговської, важливими показниками та механізмами для держави є її фінансова реалізація та конкурентоспроможність. Саме здатність країни до конкуренції визначається її здатністю регулювати своїми внутрішніми ресурсами та вести вигідну макроекономічну політику. Конкурентоспроможність держави визначається ефективністю державної політики, стійкістю соціального порядку та здатністю реагувати на глобальні проблеми безпеки [30].

У свою чергу, Є. І. Войнова підкреслює, що конкурентоспроможність країни залежить від здатності ефективно використовувати фінансові ресурси та адаптуватися до змін у світовій економіці [31].

Фінансова безпека держави включає бюджетну, податкову, боргову, фінансову безпеку банківської системи, валютну, грошово-кредитну та інвестиційну безпеку [32]. Формування фінансової системи та відповідної

політики тісно пов'язане з процесами світової глобалізації. У сучасних умовах усі її складові є взаємозалежними, при цьому держави щорічно посилюють свою конкурентоспроможність на глобальному рівні з метою уникнення кризових явищ у світовій економіці. Методичні підходи до оцінювання фінансового потенціалу підприємств включають аналіз ліквідності, платоспроможності, рентабельності та фінансової стійкості [33]. Отже, фінансова політика кожної країни вимагає чіткого стратегічного підходу, постійного вдосконалення, а також ефективного виконання поставлених цілей, спрямованих на забезпечення якісного рівня життя населення та стимулювання збалансованого розвитку держави. Методичні підходи до оцінювання фінансового потенціалу підприємств включають аналіз ліквідності, платоспроможності, рентабельності та фінансової стійкості [34]. Глобальні ринки створюють нові можливості для зростання ефективності бізнесу. Вони відкривають доступ до величезних ресурсів капіталу, технології, більш дешевого імпорту та містких експортних ринків. Але вигоди глобалізації не розподіляються нарівно між усіма. Звідси - неоднозначність оцінок цього явища [35].

1.2 Фінансова глобалізація, як чинник впливу на міжнародну конкурентоспроможність

В умовах сучасного світу, що характеризується стрімким науково-технічним прогресом, економіки провідних держав зазнають трансформацій, змінюючи вектор свого розвитку. Формування світового фінансового ринку стало основою колосальної експансії глобального капіталу, і особливо — спекулятивного капіталу. Це створює загрозу світових фінансових криз, що охоплюють більшість країн світу [36]. Традиційні механізми економічного регулювання втрачають ефективність, оскільки не відповідають темпам і вимогам інноваційного поступу. Глобалізація як провідне явище сучасної світогосподарської системи є інструментом усереднення, нівелювання

національно-культурних відмінностей країн, а оцінка конкурентоспроможності країни, натомість, стверджує пріоритет національного над безнаціональним [37]. У нинішніх умовах автономні національні ринки виявляються неспроможними забезпечити ефективну стратегію реалізації продукції, що зумовлено високим рівнем інтеграції та взаємозалежності між країнами. Фінансова глобалізація знаменує собою зростаючу фінансову єдність та взаємозалежність фінансово-економічних систем країн світу [38]. Глобалізація виступає визначальним чинником, що трансформує всі сфери суспільного життя, впливаючи на розвиток світового економічного простору. Фінансова глобалізація не лише сприяє прискоренню економічного розвитку, але й збільшує ризики міжнародних фінансових операцій, значно розширює можливості для інвестування, але й підвищує вразливість національних економік до зовнішніх шоків [39].

Динаміка соціально-економічних процесів у глобальному та національному вимірах обумовлює необхідність дослідження детермінант, які впливають на стан бюджетної безпеки держави. Фінансова глобалізація визначається як вільний рух капіталів між країнами, що веде до інтеграції фінансових ринків та зростання взаємозалежності національних економік [40]. Водночас сучасне суспільство дедалі більше набуває рентного характеру, у якому значна частина населення існує за рахунок ренти, зумовленої досягненнями науково-технічного прогресу. Фінансова глобалізація створює нові можливості для країн, але також підвищує ризики фінансових криз, що можуть негативно вплинути на конкурентоспроможність національних економік [41]. Фінансова глобалізація визначається як вільний рух капіталів між країнами і регіонами, функціонування глобального фінансового ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізація глобальних фінансових стратегій транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків [42]. Фінансова глобалізація впливає на міжнародну конкурентоспроможність через зміни в доступі до фінансових ресурсів, що можуть стимулювати інновації та економічне зростання [43]. Фінансова

глобалізація змінює роль держави в економіці, обмежуючи її можливості щодо контролю за фінансовими потоками та монетарною політикою [44].

Фінансова глобалізація має певні аспекти впливу на державу, деякі з яких в стратегічній перспективі приносять державі високі економічні показники, але при цьому несуть суттєві ризики. Глобалізаційні тенденції є однією з основних складових загальноєвропейського розвитку на світових ринках. Завдячуючи глобалізації економіки країн світу стали тісно зв'язаними між собою для досягнення загальних цілей. Збагачення економічних показників кожної країни завдяки глобалізації прослідковується в різних сегментах ринку. Кількість та типи інтегрованих сегментів ринку поліпшують економіку країн через економічне глобалізаційне виробництво, заохочення нових капіталів та виведення технологій на новий рівень.

Глобалізаційні тенденції зароджуються та стають сталими процесами завдяки таким чинникам, як: зниження ставок мита, зростання технологічного прогресу, формування інформаційного суспільства, зменшення контролю з боку держави. Завдячуючи даним чинникам кожна країна може зайняти вище місце серед світових економічних процесів. Кожний з впливових моментів не тільки підкріплює наступний, а й породжує конкуренцію. Дерегулювання виступає у вигляді зменшення контролю держави над веденням бізнесу, що стимулює розвиток нових ідей та технологій, що з часом проявляється у ліпших показниках для спілки країн. Глобалізаційні процеси розпочались зі становленням товарно-грошових відносин, що згодом стало характерною ознакою зростаючої ролі транснаціональних компаній на арені світової економіки. Завдячуючи конкуренції ми отримаємо поліпшення результативності багатьох сегментів ринку, оскільки конкуренція підвищує продуктивність праці. Поєднання глобалізації та конкуренції є досить влучним, оскільки позитивно впливає на створення нового та розвиток старих технологій перевірених часом. Даний взаємозв'язок проявляється в багатьох корисних аспектах для економіки країн. Поглиблення процесів обміну, підвищення експорту, посилення процесів

міграції та посилення технічних та наукових зв'язків між державами допомагає розвинути всі сегменти ринку, які приймають участь.

Глобалізаційні тенденції конкуренції в світовій економіці є невід'ємною частиною кожного сегменту ринку. Зокрема, завдячуючи зростанню міжнародного транспорту, торгівлі та розвитку технологій зв'язку глобалізація розширюється на світовій арені.

Збільшення учасників глобальної конкуренції, тобто зростання кількості транснаціональних компаній є однією з головних тенденцій зростання глобальної конкуренції. Завдячуючи даному зростанню більша кількість компаній змагаються за обмежений ринок збуту, що поліпшує якість та регулює ціну товарів. Дана регуляція дозволяє більшій кількості споживачів спробувати товар так само, як і більшій кількості партнерів скористатись можливістю вкластись у даний товар.

Багато науковців, аналітиків та підприємців вивчали питання глобалізаційних тенденцій розвитку конкуренції на світових ринках. Українські науковці також зробили значний вклад в розширення сприйняття глобалізації та доступності розуміння даних тенденцій для зацікавлених осіб. Так О. Задорожний, як доктор економічних наук присвятив свою кар'єру значною мірою вивченню тенденцій глобалізації на світових ринках. Перспективи та напрямки розвитку регіональної глобалізації та економічної безпеки конкуренції на світовому ринку описується у працях доктора економічних наук І. Білухи.

Головним об'єктом дослідження є характеристика процесів функціонування, розвитку та інтегрування глобалізаційних тенденцій конкуренції політики світових регіонів. У ролі предмета дослідження виступають механізми, чинники, проблеми та перспективи глобалізації розвитку конкуренції та її ефективність для світової економіки.

Дослідження сучасної політики та тенденцій розвитку глобалізації на світових ринках, саме на прикладі сегментування ринку банківських послуг. Внесок у розвиток науково-практичної системи знань з глобалізаційної тенденції розвитку конкуренції на світових ринках становлять розроблені рекомендації

щодо поліпшення та запровадження нових чинників глобалізації на конкуренцію світових ринків.

Ефективність чинників впливу фінансової глобалізації варто розглядати не тільки зі сторони позитивного впливу, але й розуміти ризики на які йде держава. Аспект впливу даних чинників є досить суттєвим.

Таблиця 1.5

Ефект чинників впливу фінансової глобалізації

Аспект впливу	Позитивний вплив	Можливі загрози
Доступ до міжнародних фінансових ринків	Залучення зовнішніх інвестицій, стимулювання зростання валового внутрішнього продукту	Ризик капітального відпливу в умовах економічної нестабільності
Розвиток банківської системи	Зміцнення фінансової стійкості, підвищення рівня конкуренції між банківськими установами	Залежність від зовнішніх фінансових ресурсів
Привернення іноземного капіталу	Сприяння технологічному оновленню та інноваційному розвитку	Посилення контролю іноземних інвесторів над стратегічними секторами
Валютна інтеграція	Стабілізація валютного курсу, зниження витрат на міжнародні транзакції	Вразливість до валютних коливань та ризик фінансової нестабільності
Міжнародне регулювання фінансової діяльності	Гармонізація стандартів, підвищення прозорості фінансових операцій	Обмеження автономії національного фінансового регулювання
Інтеграція у світові фінансові інституції	Можливість отримання кредитних ресурсів, участь у програмах МВФ та Світового банку	Вимоги щодо скорочення державних витрат і бюджетної дисципліни

Джерело: складено автором на основі [16;17]

Фінансова глобалізація сприяє поширенню фінансових інновацій, що можуть підвищити ефективність фінансових ринків, але також створюють нові ризики для стабільності [45]. У країнах із високим рівнем економічного розвитку фінансовий сектор відіграє ключову роль, суттєво впливаючи на інші галузі національної економіки. Значний внесок у дослідження цього явища зробила

Н.В. Стукало, яка визначає фінансову глобалізацію як вільний і ефективний рух капіталу між державами та регіонами, функціонування глобального фінансового ринку. Фінансова глобалізація веде до зростання взаємозалежності фінансових систем, що може посилити ефекти фінансових криз та вплинути на конкурентоспроможність країн [46].

Подібну позицію підтримує І. Хомініч, що підкреслює, що фінансова глобалізація є одним із ключових напрямів загальної глобалізації, яка включає ефективну мобільність капіталів, функціонування глобального фінансового простору, інституціоналізацію наднаціонального регулювання та впровадження фінансових стратегій міжнародних господарських суб'єктів, зокрема транснаціональних корпорацій і банків.

Ризики, властиві глобальним фінансовим ринкам, за своєю суттю не є новими феноменами. Однак їх новизна полягає у стрімкому зростанні масштабів окремих компонентів фінансових систем та посиленні їхньої глобальної взаємозалежності, що формує передумови для появи більш складних і глибинних системних ризиків. У цьому контексті особливої актуальності набуває розвиток сучасних технологічних рішень, спрямованих на забезпечення функціонування глобальної мережевої інфраструктури, яка дозволяє ідентифікувати, моніторити та здійснювати розрахунки взаємних зобов'язань між учасниками ринку. Важливу роль відіграють також високотехнологічні платіжні системи, інфраструктура торгівлі та зберігання цінних паперів, які гарантують стабільність і безперервність фінансових потоків у світовій економіці.

Фінансова глобалізація стала визначальним фактором розвитку глобального ринку цінних паперів, сприяючи прискоренню руху капіталу між країнами, що, у свою чергу, впливає на фінансову стабільність та конкурентоспроможність національних економік [47]. Фінансова глобалізація є процесом стирання кордонів між національними ринками, інтеграції фінансових інструментів, учасників ринку, органів регулювання, механізмів торгівлі цінними паперами, стандартизації правил [48].

Фінансовий сектор займає провідне місце серед факторів, які визначають темпи та напрямки глобалізаційних процесів. Подібно до інших глобальних явищ, він має потенціал як для позитивного, так і для негативного впливу на розвиток світової економіки. Тому національні економіки мають виважено і усвідомлено підходити до формування інструментів державної фінансової політики, оскільки саме цей сектор є одним із найвпливовіших. У цьому контексті важливо забезпечити прозорість механізмів впливу фінансової глобалізації та орієнтацію на довгострокову перспективу, що створює сприятливі умови для підвищення інвестиційної привабливості країни на міжнародній арені.

Таблиця 1.6

Результати чинників впливу фінансової глобалізації

Чинники впливу фінансової глобалізації	Позитивні прояви впливу	Негативні прояви впливу
Активне поширення новітніх фінансових інструментів	Прискорення впровадження фінансових інновацій у глобальному масштабі	Протидія забезпеченню фінансової стабільності з боку окремих суб'єктів або об'єктивних умов
Міжнародні рухи капіталу	Посилення транснаціональної взаємодії капіталів	Зростання ризиків небажаних наслідків через дії або політику інших держав
Створення глобальних фінансових об'єднань	Формування трансграничних фінансових структур із високим потенціалом	Виникнення реальних або ймовірних загроз для сталого фінансового розвитку внаслідок прийнятих політичних рішень

Джерело: складено автором на основі [16;17]

Перший базовий рівень, що забезпечує конкурентоспроможність держави на світовому ринку, полягає у наявності експорту певного товару або послуги, що свідчить про наявність у даному періоді конкурентних переваг цього товару (послуги) на міжнародній арені. Фінансова глобалізація — це процес, направлений на формування єдиного фінансового ринку і протікає він на основі зростання міжнародного руху фінансового капіталу [49]. Фінансова глобалізація змінює структуру ринків, впливаючи на конкурентоспроможність країн через трансформацію фінансових потоків та інвестиційних стратегій [50].

Типи ризиків фінансової глобалізації

Тип ризику	Характеристика	Вплив на конкурентоспроможність
Валютні коливання	Різкі та непередбачувані зміни валютних курсів, що впливають на зовнішньоторговельні операції та інвестиційну діяльність	Ускладнюють прогнозування фінансових результатів, знижують привабливість експорту на світовому ринку
Капітальні потоки	Раптові припливи або відпливи фінансових ресурсів	Викликають дестабілізацію фінансової системи, збільшують її вразливість
Фінансові кризи	Передавання впливу світових криз на національні економіки	Послаблюють темпи економічного зростання, знижують рівень довіри до ринку
Залежність від іноземного капіталу	Надмірне залучення іноземних інвестицій та фінансових ресурсів	Може спричинити втрату економічного суверенітету держави
Вплив глобальних фінансових інституцій	Тиск з боку міжнародних організацій, таких як МВФ, Світовий банк тощо	Обмежує національний простір для проведення політики, знижує гнучкість реалізації реформ
Фінансова спекуляція	Спекулятивні операції на фінансових ринках	Створюють нестабільність, перешкоджають реалізації довгострокових стратегій розвитку

Джерело: складено автором на основі [19;20]

У цьому контексті доцільним є визначення Я.М. Міркін та В.Я. Міркін, які трактують глобалізацію як стирання кордонів між національними ринками, інтеграції фінансових інструментів, учасників ринку, органів регулювання, механізмів торгівлі цінними паперами, стандартизації правил [51]. Фінансова глобалізація визначається як вільний рух капіталів між країнами і регіонами, функціонування глобального фінансового ринку, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, реалізація глобальних фінансових стратегій транснаціональних корпорацій і транснаціональних банків [52]. Фінансова глобалізація змінює структуру ринків, впливаючи на

конкурентоспроможність країн через трансформацію фінансових потоків та інвестиційних стратегій [53].

Фінансова глобалізація створює нові можливості для країн, але також підвищує ризики фінансових криз, що можуть негативно вплинути на конкурентоспроможність національних економік [54].

Фінансова глобалізація сприяє зростанню конкуренції на фінансових ринках, що може призвести до зниження вартості капіталу та підвищення ефективності розподілу ресурсів [55].

У цьому контексті доцільним є представлення таблиці 1.6, що узагальнює основні структурні елементи фінансової системи держави та їхній вплив на конкурентний розвиток. Відображені індикатори в таблиці 1.6 мають на меті візуалізувати, яким чином кожен із зазначених компонентів сприяє досягненню макроекономічної стабільності, покращенню інвестиційного середовища та зміцненню соціальної згуртованості в суспільстві.

Варто зауважити, що наведений перелік рейтингів не є вичерпним, оскільки в сучасних умовах спостерігається тенденція до зростання кількості методик оцінювання конкурентоспроможності. Фінансова глобалізація впливає на міжнародну конкурентоспроможність через зміни в доступі до фінансових ресурсів, що можуть стимулювати інновації та економічне зростання [56].

Конкурентоспроможність держави формується як результат складної взаємодії інституційних, економічних, соціальних та інноваційних чинників, кожен з яких відіграє важливу роль у забезпеченні належного рівня економічного розвитку та здатності країни ефективно функціонувати в умовах глобального ринку. Також варто згадати про зниження фінансового суверенітету, коли держави змушені підлаштовувати свої економічні політики під вимоги міжнародних фінансових інституцій. Ще одним важливим наслідком є поглиблення економічної нерівності. У той час як транснаціональні корпорації та великі інвестори мають вигоду від вільного руху капіталу, малі підприємства та окремі країни залишаються вразливими до фінансових шоків, маючи менший доступ до світових ресурсів. Фінансова глобалізація змінює роль держави в

економіці, обмежуючи її можливості щодо контролю за фінансовими потоками та монетарною політикою [57].

Таблиця 1.6.

Фінансові індикатори конкурентоспроможності держави

Індикатор	Економічна суть	Значення для формування конкурентоспроможності
Співвідношення державного боргу до ВВП	Відображає частку сукупного державного боргу у валовому внутрішньому продукті країни	Слугує індикатором боргової стійкості та здатності держави своєчасно обслуговувати зобов'язання перед кредиторами, що впливає на її фінансову надійність
Дефіцит державного бюджету (у % до ВВП)	Характеризує перевищення державних видатків над доходами бюджету	Відображає рівень фіскальної дисципліни та ефективність бюджетного управління, що має безпосередній вплив на інвестиційну привабливість та макроекономічну стабільність
Обсяг прямих іноземних інвестицій (у % до ВВП)	Показує питому вагу іноземного капіталу у структурі валового внутрішнього продукту	Виступає важливим показником інвестиційної привабливості національної економіки на міжнародному рівні та її інтегрованості у світові економічні процеси
Рівень інфляції	Визначає темп зростання загального рівня цін у країні	Сприяє формуванню довіри до грошово-кредитної та фінансової системи, а також впливає на купівельну спроможність населення й конкурентоспроможність національної продукції
Частка витрат на обслуговування державного боргу в бюджеті	Відображає обсяг бюджетних коштів, що спрямовуються на сплату відсоткових платежів за державним боргом	Характеризує навантаження на державні фінанси та потенційні ризики для реалізації соціально-економічних програм

Джерело: складено автором на основі [16;17]

Підвищена увага до проблематики конкурентоспроможності на всіх рівнях економічної системи, від макрорівня до рівня окремих суб'єктів господарювання, - є логічним наслідком посилення конкуренції в умовах глобалізованої економіки. Конкуренція в сучасному світі є вагомим показником для економіки. Оскільки всі світові країни борються за обмежені ресурси, які

дійсно несуть цінність для світу. Макроекономічний рівень кожної країни потребує суттєвого планування та адаптації політики. Загалом кожна з фінансових політик має свої важелі, які мають свою зону контролю. Вибір фінансової політики допомагає державі вигідно контролювати свої ресурси при цьому вибудовувати вигідні зв'язки з іншими країнами партнерами.

Емпіричні дослідження підтверджують провідну роль науково-технологічного прогресу у забезпеченні економічного зростання. За оцінками фахівців, внесок технологічних інновацій у приріст валового внутрішнього продукту в країнах з високим рівнем економічного розвитку коливається в межах від 75 % до 100 %, що свідчить про фундаментальне значення інноваційної діяльності для підтримання та зміцнення конкурентоспроможності національних економік в умовах глобалізаційних викликів [58, с. 42].

Загалом, дані фактори мають працювати тільки взаємно, оскільки без цієї сукупності співзалежних факторів держава не може повноцінно реалізовувати свій економічний потенціал. Кожна країна має бути згуртованою та прокачувати кожен сектор своєї економіки для того щоб в загальному контексті на тлі інших країн залишатись інвестиційно привабливою.

У цьому контексті одним із пріоритетних завдань державної економічної політики є створення передумов для формування та функціонування регіональних кластерів, здатних забезпечити високий рівень продуктивності як окремих територіальних одиниць, так і національної економіки в цілому [40, с. 59].

Такі кластери сприяють оперативному обміну інформацією, що, у свою чергу, підвищує ефективність економічних процесів шляхом забезпечення суб'єктів господарювання своєчасним доступом до необхідних даних для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [60, с. 162].

Роль фінансів у забезпеченні конкурентоспроможного розвитку держави реалізується через кілька ключових механізмів. Насамперед, фінансова система відіграє фундаментальну функцію у досягненні макроекономічної стабільності, яка є передумовою сталого економічного зростання. Збалансована фіскальна

політика, контроль за рівнем інфляції та бюджетна дисципліна формують сприятливе середовище для інвестиційної активності. Додатково, ефективна алокація фінансових ресурсів у пріоритетні сфери, зокрема науку, інновації та інфраструктуру, створює основу для довгострокового підвищення конкурентоспроможності. Також фінансовий сектор виконує важливу соціальну функцію – сприяє зменшенню соціально-економічної нерівності, підтримці малозахищених верств населення та запобіганню соціальній напруженості.

Конкурентна боротьба на глобальних ринках характеризується прагненням транснаціональних корпорацій до домінування у певних секторах, що реалізується через низку конкурентних механізмів: удосконалення якості продукції та послуг, оптимізацію цінової політики, впровадження інноваційних рішень, а також застосування сучасних маркетингових стратегій. Існує емпірично підтверджений зв'язок між рівнем конкуренції на товарному ринку та загальною продуктивністю. Відповідно, політика конкуренції спрямована на забезпечення дотримання правил чесної конкуренції, що стимулює ефективність економічних агентів.

У межах глобалізаційних процесів особливо динамічно трансформується банківський сектор. Зростання інтеграції фінансових ринків відкриває нові можливості для банківських установ шляхом розширення міжнародної присутності та формування глобальних мереж обслуговування клієнтів. Одним з проявів цього є відкриття філій та представництв банків у різних країнах, що сприяє доступності банківських послуг для клієнтів у транскордонному вимірі. Станом на 2023 рік особливого поширення набули цифрові банківські сервіси та використання криптовалют, що зумовлено потребами у швидкому та безперешкодному доступі до фінансових інструментів незалежно від місцезнаходження.

Розширення діяльності банківських установ є відповіддю на потребу в масштабуванні клієнтської бази, що обумовлено високим рівнем конкуренції та обмеженістю потенційного ринку. У таких умовах посилення конкуренції

стимулює банки до підвищення якості послуг, технологічного оновлення та адаптації до потреб глобального фінансового середовища.

Водночас конкурентна політика виступає потужним стимулом для розвитку підприємництва, зростання продуктивності, розширення асортименту продукції та послуг, підвищення їх якості, а також зниження цін для кінцевого споживача. В межах класичної економічної парадигми, яка ґрунтується на взаємозв'язку попиту і пропозиції, цінова привабливість залишається базовим інструментом залучення споживачів та завоювання ринкової частки. На конкурентному ринку ціни мають тенденцію до зниження, що не лише вигідно для споживачів, але й сприяє зростанню загальної економічної активності, оскільки зниження цін підвищує доступність товарів для ширшого кола покупців, стимулюючи тим самим виробництво.

Конкуренція спонукає виробників до постійного вдосконалення якості продукції та послуг з метою зміцнення ринкових позицій та залучення нових споживачів. Якість у цьому контексті може охоплювати широку низку характеристик, зокрема довговічність, функціональність, надійність продукції, ефективне післяпродажне обслуговування та високий рівень клієнтського сервісу. За умов розвиненої конкуренції компанії прагнуть до диференціації своєї продукції, що забезпечує споживачеві ширший вибір та можливість отримати найкраще співвідношення ціни й якості.

У глобальному контексті суперництво між транснаціональними корпораціями обумовлюється прагненням до забезпечення найбільш сприятливих умов виробництва та виходу на зовнішні ринки. Основними об'єктами конкуренції виступають привабливі ринкові сегменти та вигідні логістичні маршрути, що дозволяє компаніям оптимізувати процеси купівлі-продажу. Така модель економічних відносин формується в умовах значної автономії виробників, які функціонують переважно поза межами прямого державного регулювання і орієнтуються передусім на міжнародну торгівлю. Учасники ринку діють, виходячи з прагнення до максимізації виграшу шляхом досягнення конкурентних переваг у межах окремих галузей та регіонів.

Конкуренція на світовому рівні є об'єктивним явищем, що забезпечує динамічність та адаптивність глобальної ринкової кон'юнктури. Її наявність визначається основними закономірностями функціонування світового господарства. В умовах активної інтеграції національних економік у глобальний економічний простір зростає роль фінансової глобалізації як чинника, що трансформує інституційні засади функціонування фінансових ринків. Глобалізаційні процеси не лише змінюють структуру міжнародної конкуренції, а й формують нові підходи до визначення конкурентних позицій держав. У зв'язку з цим зростає актуальність наукового дослідження фінансової глобалізації як детермінанти міжнародної конкурентоспроможності.

1.3 Методичні підходи до оцінювання фінансових компонентів конкурентного розвитку

Стратегічне планування та оцінювання конкурентоспроможності держав багаторівневий процес, який проходить ретельний аналіз. Фінансові компоненти світової економіки суттєво впливають на розвиток кожної країни. Аналіз та оцінка компонентів фінансового сектору допомагає підвищити продуктивність секторів економіки кожної держави.

Оцінка компонентів фінансового сектору передбачає використання сталих якісний і кількісних показників. Сучасний світ розширив можливості підходів для ефективного аналізу. Одним з ефективних методів аналізу є індикативний аналіз. Індикатори, тобто показники, що характеризують стан системи, розробляються та використовуються міжнародними організаціями – ООН, Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Світовим банком, Світовим економічним форумом тощо[61].

Основним чинником конкурентоспроможності, незалежно від масштабу – чи то підприємство, чи національний сектор – є зростання продуктивності. Необхідність нових підходів до підвищення продуктивності зумовлена змінами

у структурі підприємств і внутрішніх організаційних процесах [62]. Загалом, сучасна міжнародна політика повинна адаптуватись до різних економічних ситуацій, оскільки ситуація на світовій арені є нестабільною.

Оскільки оцінювання фінансових компонентів держави допомагає країнам підвищувати продуктивність їх економіки. Є декілька підходів, які використовують для вдалого аналізу оцінки використаних методичних підходів у сфері фінансової конкурентоспроможності. Одним з таких підходів є індикативний аналіз, який в свою чергу є найбільш точним та популярним методом. Індикативний аналіз включає в себе взаємозв'язок та вплив макроекономічних та фінансових показників. Індикатори даного аналізу наведені нижче в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8.

Індикатори фінансових компонентів держави

Індикатор	Зміст	Значення для конкурентоспроможності
Державний борг / ВВП	Частка сукупного державного боргу у валовому внутрішньому продукті	Показує боргову стійкість і здатність держави обслуговувати борг
Бюджетний дефіцит (% до ВВП)	Перевищення видатків над доходами державного бюджету	Характеризує фіскальну дисципліну і управління фінансами
Іноземні інвестиції (% до ВВП)	Частка ІІІ у ВВП	Показник привабливості країни для зовнішнього капіталу
Рівень інфляції	Зміна загального рівня цін	Впливає на довіру до фінансової системи
Витрати на обслуговування боргу (% бюджету)	Частка бюджету, що йде на відсоткові виплати за боргом	Свідчить про навантаження на фінансову систему

Джерело: складено автором на основі [54;55]

Дані фінансові індикатори дають змогу поліпшувати економічний стан країни. Показники здобуті завдяки індикаторам дозволяють оцінити рівень фінансової стійкості країни, що в свою чергу дозволяє країні виходити на новий рівень економічного розвитку. Фінансові індикатори слугують каталізаторами

національної економіки кожної країни та дозволяють мобільно використовувати обмежені ресурси. Конкурентоспроможність в фінансовому секторі є вкрай важливим чинником. До формування аналітики стосовно конкурентоспроможності відноситься також індексний метод. Індексний метод уособлює в собі формування інтегрального показника конкурентного середовища фінансового сектора. Для підвищення конкурентоспроможності в умовах глобалізації необхідно розвивати партнерство з транснаціональними компаніями, брати участь у міжнародних проектах, розширювати експортні можливості та локалізувати виробництво за кордоном [63]

Ризики глобальних фінансових ринків в основі своєї не нові. Новим є стрімке зростання обсягів різних компонентів та їхніх глобальних взаємодій, що може привести до більш складних системних ризиків. Тим важливіше й актуальніше стають технічні запити у відношенні сучасної, всесвітньої мережної системи, що ідентифікує й розраховує взаємні зобов'язання. Також вирішального значення набувають сучасні системи, що обслуговують платіжні потоки, торгівлю цінними паперами й зберігання цінних паперів [64].

Диверсифікація діяльності. Розширення асортименту продукції або послуг, вхід на нові ринки або розширення географії присутності може зменшити залежність від конкретного ринку чи сегмента.[65]

Фінансовий сектор суттєво впливає на майбутнє економіки держави. Є досить багато суттєвих джерел впливу. Прогнозування потоків кошти, вигідне інвестування для поліпшення та збереження обмежених ресурсів. Аналіз галузевим стандартам у вигляді бечмаркінгу. Найголовніше прогнозування та оцінка ризиків інвестиційної привабливості країни на світовій арені.

На конкурентний розвиток держави мають суттєвий вплив фінансові джерела. Таблиця відображає ключові джерела фінансового впливу на конкурентний розвиток держави. Найголовніша ціль даних джерел це привести країну до економічного зростання. Більшість джерел направлені на розвиток секторів економіки, формує привабливість податкового середовища та залучає зовнішніх інвесторів. Доступ до даних фінансових ресурсів посилює економічну

стійкість країни. Продуктивний стратегічний розподіл та підтримка даних фінансових джерел впливу дає змогу стимулювати країну для довгострокового зростання. Фінансова прозорість та чесний аудит поліпшує репутацію держави для іноземних інвесторів на світовій арені. Участь країни у міжнародних фінансових інституціях дає змогу покращити фінансову репутацію країни та як результат просуває країну на глобальному ринку. Держава приймає членство у міжнародних фінансових інституціях. Вплив глобалізації на банківський сегмент ринку з кожним роком стрімко зростає. Нові можливості для банків створюються завдяки глобалізації, а саме завдячуючи підтримці міжнародних зв'язків, що в свою чергу надає повноцінний доступ до міжнародного ринку. Одна з таких інституцій це Світовий банк членство у якому дозволяє знижувати вартість запозичень та покращити репутацію у розгляді фінансового сектору країни на глобальному ринку.

Методичні підходи оцінювання є сталим чинником при виборі майбутньої стратегії реалізації кожної держави. В цілому розвиток конкурентного середовища не може здійснюватися без вдалого обрання методичних підходів що є дійсно важливим та потребує вдалої оцінки фінансових компонентів для розуміння конкурентоспроможної стратегії. Кожен з компонентів конкурентного розвитку несе певний вклад та є ключовим аспектом стратегічного управління. Кожна держава має свої фінансові активи та має спрямовувати їх для поліпшення блага майбутнього своєї держави. Саме фінансова стійкість кожної держави дає змогу витримувати світові кризові періоди та забезпечувати збалансованість доходів і видатків бюджету. Ключову роль у фінансовому секторі відіграють саме механізми та інструменти, які забезпечують конкурентоспроможність країни на міжнародній економічній арені. Для того щоб розкрити повний потенціал даних механізмів державі варто доцільно систематизовувати джерела впливу.

Фінансові чинники відіграють ключову роль для забезпечення сталого конкурентного розвитку держави. Аналіз джерел впливу відображений у таблиці

1.9 для комплексного розуміння ролі та суттєвості впливу на економічне середовище країни.

Таблиця 1.9

Методичні підходи до оцінювання фінансових компонентів
конкурентного розвитку

Джерело	Зміст	Вплив на конкурентоспроможність
Податкова система	Структура, стабільність, прозорість, ефективність адміністрування	Визначає привабливість для інвесторів та бізнесу
Доступ до фінансових ресурсів	Розвиненість банківського сектору, ринку капіталу, альтернативне фінансування	Забезпечує підтримку інновацій, модернізації економіки
Державна фінансова підтримка	Субсидії, дотації, державні інвестиції в інфраструктуру, освіту, R&D	Посилює внутрішню спроможність до зростання
Фінансова прозорість та аудит	Наявність інституцій аудиту, незалежність фінансового моніторингу	Сприяє довірі до держави як суб'єкта міжнародних відносин
Участь у міжнародних фінансових інституціях	Членство в МВФ, Світовому банку, рейтингових агентствах	Знижує вартість позик, підвищує фінансову репутацію країни

Джерело: складено автором на основі [56;57]

Механізми фінансового впливу допомагають державі виходити на новий рівень через прозорість та аналітику її показників. Стратегічність, чіткість, прозорість та структурованість – це те що потребують економіки держав. Світові лідери ведуть прозорі налітики виходячи зі своїх сильних сторін економіки. Економічна вага кожної країни Оцінювання фінансових детермінант конкурентного розвитку передбачає використання комплексного підходу, що включає аналіз податкової політики, фінансової інфраструктури, прозорості публічних фінансів та здатності держави до мобілізації й ефективного розподілу ресурсів [66]. Конкурентоспроможність економіки кожної країни формується не лише завдяки стратегії, ринковому потенціалу країни, її технологічному потенціалу, а через системність та присутність фінансових інструментів.

Важливи є також чіткі методичні підходи, які мають ретельно реалізовуватись та підлягати прозорій аналітиці.

Методичні підходи до оцінювання фінансових компонентів для конкурентного розвитку країни наведені нижче в таблиці 1.10.

Таблиця 1.10

Методичні підходи до оцінювання фінансових компонентів
конкурентного розвитку

Методичний підхід	Зміст	Ціль застосування
Фінансовий аналіз	Аналіз показників ліквідності, рентабельності, платоспроможності	Визначення фінансової стабільності та ефективності діяльності
Бенчмаркінг	Порівняння фінансових показників з іншими країнами або компаніями	Визначення конкурентних переваг або відставання
SWOT–аналіз фінансів	Виявлення сильних/слабких сторін, можливостей і загроз у фінансовій сфері	Формування стратегічного бачення розвитку фінансової системи
Аналіз інвестиційної привабливості	Оцінка доступу до капіталу, ризиків, прибутковості інвестицій	Прогнозування перспектив залучення інвестицій
Аналіз податкового навантаження	Оцінка ефективності податкової системи, її впливу на бізнес	Стимулювання підприємницької активності

Джерело: складено автором на основі [58]

Як зазначають автори Поручник та Шевчук, повноцінне оцінювання фінансових детермінант включає податкову політику, інституційну спроможність, рівень фінансової прозорості, доступ до капіталу й інвестиційний клімат. Це вимагає поєднання кількісних та якісних методів аналізу: фінансового моделювання, SWOT-аналізу, експертного оцінювання, бенчмаркінгу з іншими країнами[67]. При використанні кожного підходу варто враховувати вплив мікроекономічних та макроекономічних показників. Здатність країн вигідно акумулювати свої обмежені ресурси првиводить до вигідного економічного зростання. В свою чергу цінні обмежені ресурси приманюють інвесторів, які

раді залучати кошти, якщо бачуть стабільність, прозорість та результативність. Кожен з даних підходів має бути адаптативним до змін в світовій економіці, оскільки країни з гнучкою економікою легше переносять економічні кризи. Спираючись на дослідження Павлюк В.І. наголошує, що країни, які мають здатність до швидкої адаптації та акумулюють свої ресурси для інновацій мають пряму інвестиційну привабливість[68]. Розглядаючи дане питання варто розуміти, що саме комплексний підхід до всіх механізмів допомагає країні підвищити свою конкурентоспроможність. Кожен з вищезазначених механізмів дозволяє країні регулювати свою економіку та поліпшувати сектори економіки. Конкурентоспроможність національної економіки – це здатність економічної системи забезпечувати за будь-якого впливу внутрішніх та зовнішніх чинників соціально-економічну оптимальність, яка виявляється у високому суспільному ефекті [69]. Комплексне розуміння результату після залучення певних чинників впливу дозволяє ефективно впливати на стратегію розвитку економіки країни. Підсумовуючи, можна стверджувати, що фінансова глобалізація є одним з основних векторів впливу на міжнародне економічне середовище. Її потенціал можна використовувати як джерело розвитку, але лише за умови наявності стабільної та адаптивної фінансової політики з боку держави.

У сучасному світі фінансова глобалізація стала одним із визначальних чинників, що формують конкурентоспроможність країн на міжнародній арені. Вона охоплює процеси транснаціонального руху капіталу, інтеграції фінансових ринків, уніфікації правил регулювання та посилення взаємозалежності між національними економіками. Економіка кожної країни прийшла до етапу масштабування. Саме глобалізація дає змогу відкрити для своєї країни нові вигідні економічні кордони.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ КОМПОНЕНТИ КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

2.1. Динаміка основних фінансових показників конкурентоспроможності провідних країн світу

Світові економіки демонструють різноспрямовану динаміку фінансових показників упродовж останнього десятиліття. Валовий внутрішній продукт провідних країн зростає з різною інтенсивністю залежно від політики урядів, стану ринків і зовнішньоекономічного середовища. Після фінансової кризи та пандемії найбільше зростання ВВП спостерігалось у тих країнах, які змогли швидко адаптуватися до нових викликів. Висока цифровізація, підтримка внутрішнього попиту та розвинена інфраструктура сприяли відновленню. Водночас деякі економіки стикнулися з інфляційними ризиками та борговими навантаженнями.

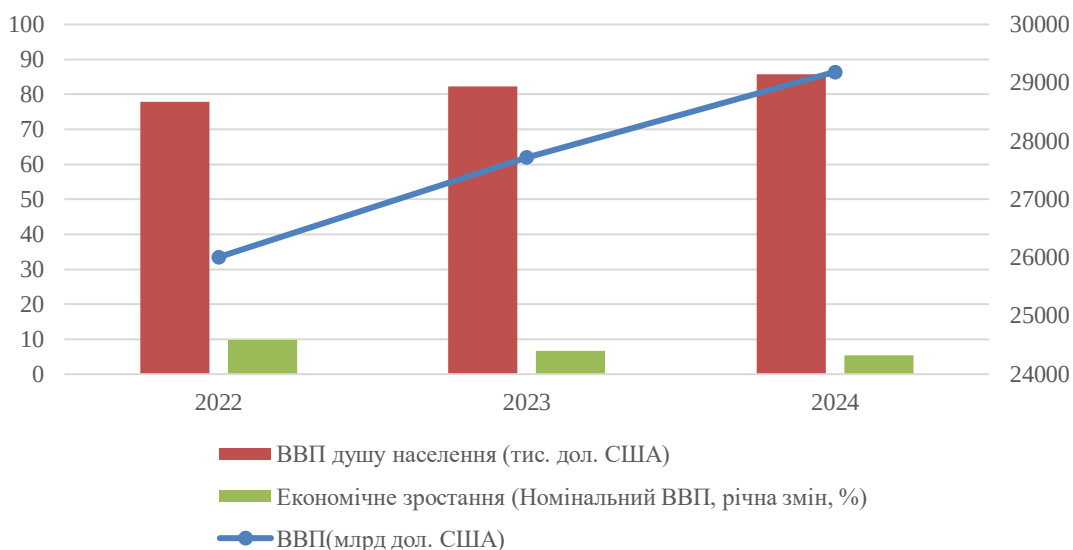

Рисунок 2.1 – Динаміка ВВП та ВВП на душу населення США в 2022-2024 рр. [76]

Упродовж останнього десятиріччя США утримують стабільні позиції у світових фінансових рейтингах завдяки високій капіталізації ринку, широкому доступу до інвестиційних ресурсів та розвиненій фінансовій інфраструктурі.

Валовий внутрішній продукт країни стабільно зростає, попри періодичні кризи. Кількість венчурних угод перевищує показники інших країн, що свідчить про довіру інвесторів. Рівень залучення прямих іноземних інвестицій зберігається на високих позначках. Водночас на державний борг США припадає значна частка ВВП, що формує виклики для фіскального планування.

Німеччина демонструє високі показники фінансової дисципліни та бюджетного балансу, що дозволяє їй залишатися лідером у євроні. Країна має розвинену банківську систему, орієнтовану на підтримку промислового сектору. Рівень інфляції в Німеччині традиційно помірний, що сприяє прогнозованості грошово-кредитної політики. Обсяг золотовалютних резервів підтримується на стабільному рівні. Завдяки цьому економіка швидше адаптується до змін на зовнішніх ринках.

Японія, попри високий рівень державного боргу, зберігає стабільність фінансової системи через значний обсяг внутрішнього фінансування. Центральний банк продовжує проводити політику низьких відсоткових ставок для стимулювання споживання та інвестицій. Технологічний сектор залишається джерелом експортних надходжень. Інституційні інвестори зосереджені переважно на національних активах. Це знижує залежність країни від зовнішнього капіталу.

Швейцарія вирізняється високою концентрацією фінансових установ із глобальним охопленням. Національна валюта залишається однією з найстабільніших у світі. Багаторічна репутація юрисдикції приваблює капітал з різних регіонів. Уряд проводить політику консервативного бюджетування, що забезпечує мінімальний дефіцит. Банківський сектор є значним джерелом експорту послуг.

Південна Корея забезпечує динамічне зростання за рахунок індустриального виробництва та цифрових технологій. Обсяг іноземних інвестицій у технологічний сектор зростає. Уряд підтримує програми стимулювання експорту та модернізації інфраструктури. Державна підтримка

інновацій сприяє підвищенню фінансової стійкості. Центральний банк ефективно реагує на зовнішні шоки через гнучку монетарну політику.

Канада поєднує стабільну банківську систему з відкритим доступом до глобального фінансового ринку. Економіка орієнтована на природні ресурси, що зумовлює залежність фінансових показників від світових цін на сировину. Останні роки спостерігається зростання інвестицій у «зелені» технології. Фінансова система характеризується помірним борговим навантаженням. Це дозволяє зберігати гнучкість у бюджетній політиці.

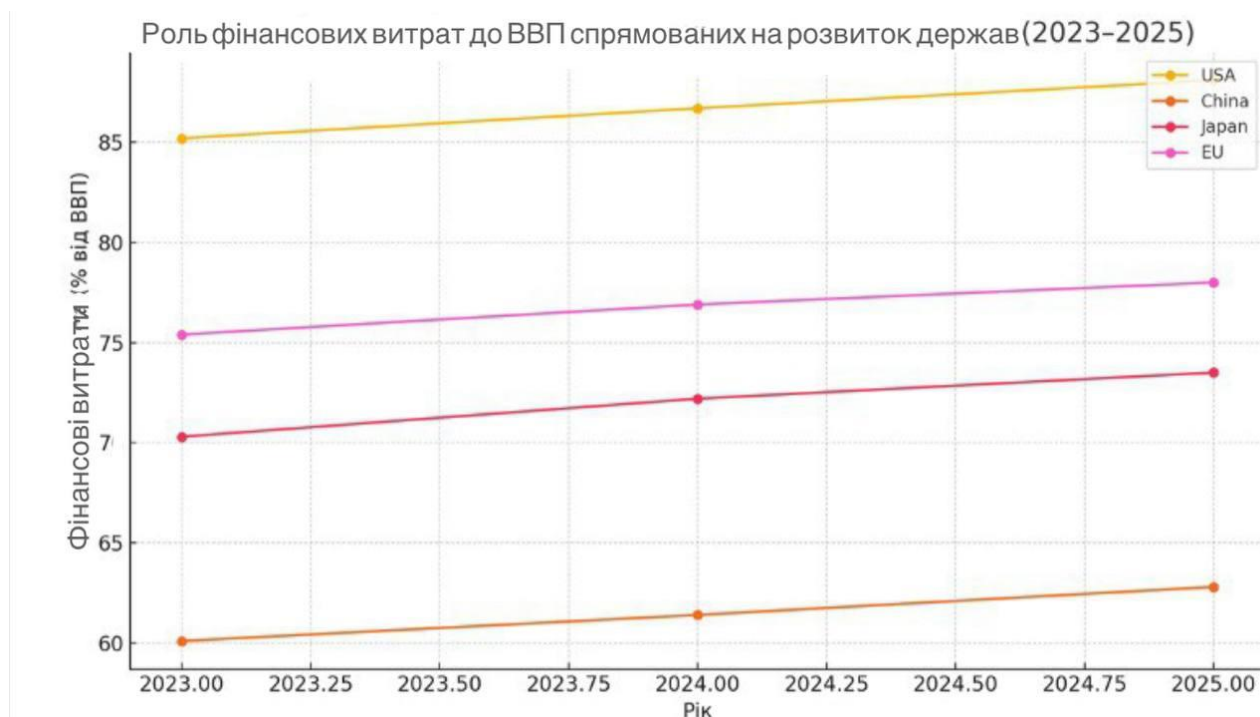

Рисунок 2.2 - Роль фінансових витрат до ВВП спрямованих на розвиток конкурентоспроможності держав (2023–2025) [78]

Даний лінійний графік відображає частку ключових фінансових витрат (% до ВВП), які держави спрямовують на розвиток економіки, інновацій, підтримку малого бізнесу та інфраструктурні проєкти.

Рік	США	Китай	Японія	ЄС
2023	85.2%	60.1%	70.3%	75.4%
2024	86.7%	61.4%	72.2%	76.9%
2025	88.1%	62.8%	73.5%	78.0%

Сінгапур підтримує прозорість фінансового регулювання та ліберальний режим для інвесторів. Країна утримує високі позиції в індексах конкурентоспроможності завдяки стабільному курсу валютної політики. Значна частка ВВП формується за рахунок фінансових послуг. Розвинута інфраструктура дозволяє залучати міжнародні компанії до ведення бізнесу. Система оподаткування є передбачуваною та конкурентною на глобальному рівні.

Франція протягом останніх років стикається з викликами фіскального дефіциту, що впливає на довіру інвесторів. Водночас зберігається високий рівень соціальних витрат, що створює напругу у бюджеті. Економіка орієнтована на великі корпорації, які формують основний потік податкових надходжень. Потреба в модернізації інфраструктури вимагає додаткових інвестицій. Центральний банк координує дії з Європейським центральним банком для підтримання стабільності.

Індія демонструє поступове зростання економіки завдяки внутрішньому споживанню та цифровізації. Залучення міжнародного капіталу відбувається на тлі реформ у банківському секторі. Водночас зберігається нерівномірність розподілу фінансових ресурсів між регіонами. Інституційна слабкість гальмує повну інтеграцію у глобальні фінансові ринки. Незважаючи на це, ВВП зростає темпами, які перевищують середньосвітові.

Австралія підтримує стабільність бюджету через експорт природних ресурсів і контроль за державними витратами. Рівень безробіття знижується, що сприяє зростанню внутрішнього попиту. Банківський сектор залишається достатньо ліквідним навіть у періоди глобальної нестабільності. Інвестиції у сільське господарство та освіту підвищують потенціал майбутнього зростання. Гнучкість політики дозволяє швидко адаптуватися до зовнішніх змін.

Фінансова компонента, яка охоплює бюджетні витрати на підтримку конкурентоспроможних галузей, зростає у всіх країнах. Найбільш високий рівень стабільно демонструють США, де частка таких витрат наближається до 88% ВВП. У ЄС цей показник поступово зростає завдяки реалізації політики

"Зеленої угоди" та фонду відновлення. Китай зосереджує зусилля на технологічному суверенітеті, зокрема підтримуючи власний напівпровідниковий сектор.

Темпи економічного зростання безпосередньо впливають на конкурентоспроможність у глобальному вимірі. Країни з динамічною інноваційною політикою зазвичай демонструють стабільні показники платіжного балансу. Потоки прямих іноземних інвестицій концентруються у державах з прозорими правилами ведення бізнесу та прогнозованим макроекономічним середовищем. Такі характеристики сприяють формуванню позитивного іміджу на міжнародній арені. Водночас країни з нестабільною фінансовою політикою втрачають довіру інвесторів.

Бюджетна дисципліна та ефективність фіскальної політики залишаються вирішальними для довгострокової фінансової стабільності. Держави, які контролюють дефіцит бюджету та боргові зобов'язання, здатні забезпечити сталість державних фінансів. Це позитивно впливає на рівень довіри з боку міжнародних фінансових організацій та рейтингових агентств [70]. Зменшення рівня боргового навантаження дозволяє вивільнити ресурси для інвестицій у розвиток. Утім, політика жорсткої економії не завжди дає очікувані результати в короткостроковій перспективі.

Монетарна політика також визначає фінансові умови для економічної активності. Центральні банки країн із високим рівнем незалежності ефективніше реагують на виклики інфляції та девальвації. Гнучке управління обліковими ставками дозволяє стимулювати ділову активність або стримувати перегрів ринку. Впровадження політики кількісного пом'якшення стало характерним інструментом під час кризових періодів. Разом з тим, її наслідки потребують довгострокової оцінки.

Рівень інфляції є показником внутрішньої стабільності та ефективності економічної політики. У країнах із розвиненими фінансовими ринками темпи інфляції здебільшого коливаються в межах прогнозованих цілей. Висока інфляція негативно впливає на купівельну спроможність і заощадження

домогосподарств. Це своєю чергою знижує інвестиційну активність та посилює соціальну напруженість. Тому підтримка контрольованого рівня інфляції залишається актуальним завданням для урядів.

Динаміка валютного курсу істотно впливає на зовнішньоекономічні позиції країн. Країни з стабільною валютою отримують переваги у формуванні довгострокових контрактів та залученні інвестицій. Надмірна волатильність валютного курсу ускладнює зовнішню торгівлю та порушує логіку цінового планування. Валютні інтервенції та регуляторні заходи є інструментами, що дозволяють згладжувати коливання. Проте надмірне втручання у валютний ринок може створити спотворення.

Платіжний баланс демонструє загальну конкурентну позицію країни у глобальній економіці. Позитивне сальдо свідчить про ефективність експорту та привабливість внутрішнього ринку. Країни, що експортують високотехнологічну продукцію, зазвичай мають стабільну платіжну позицію. Імпортозалежність у критичних секторах, навпаки, знижує фінансову стійкість. Баланс поточних операцій є дзеркалом ефективності структурної економічної політики.

Рівень доходів населення відіграє роль у внутрішньому фінансовому зміцненні держави. Підвищення середньої заробітної плати стимулює споживчий попит, що в свою чергу активізує економічні процеси. Високий рівень нерівності в доходах створює виклики для соціальної політики та довгострокового зростання. Фінансові показники державного сектора мають враховувати ці аспекти при формуванні бюджету. Соціально орієнтовані моделі управління часто демонструють більшу стійкість у періоди кризи.

Фінансова система держави має бути адаптивною до трансформацій на світовому ринку. Інтеграція до глобальних фінансових мереж відкриває нові можливості для залучення капіталу та кредитних ресурсів. Проте залежність від зовнішніх джерел фінансування створює ризики у разі змін міжнародної кон'юнктури. Розвиток внутрішнього ринку капіталу дозволяє зменшити ці

ризиками та посилити фінансовий суверенітет. Це потребує інституційного зміцнення та підвищення прозорості.

Конкуренція за фінансові ресурси на міжнародному рівні загострюється в умовах нестабільності. Міжнародні інвестори орієнтуються на рейтинги, індекси привабливості та прогнози зростання. Держави, які інвестують у фінансову грамотність, модернізацію інфраструктури та цифрові технології, отримують переваги. Конкурентоспроможність у цій площині залежить від здатності адаптуватися до змін. Успішна стратегія вимагає балансу між регулюванням і свободою ринку.

Фінансова відкритість країни має як переваги, так і виклики. З одного боку, вона дозволяє швидко залучати іноземний капітал та сприяти модернізації. З іншого – зростає вразливість до зовнішніх шоків, таких як глобальні кризи чи геополітична напруга. Держави з гнучкою системою макроекономічного управління краще переносять такі коливання. Успішне балансування між відкритістю та захистом стратегічних секторів забезпечує стабільність.

Диверсифікація джерел доходів бюджету покращує фінансову стійкість у довгостроковій перспективі. Залежність від одного або кількох секторів створює ризики в умовах нестабільності. Розширення бази оподаткування, боротьба з тіньовою економікою та ефективне адміністрування податків покращують фіскальні показники. Фінансова дисципліна сприяє зміцненню міжнародної репутації держави. Внутрішня стабільність дозволяє впевненіше інтегруватися у світові економічні процеси.

Транснаціональні корпорації активно впливають на фінансову архітектуру сучасного світу. Їхня присутність у національних економіках може сприяти розвитку або призводити до витіснення місцевих виробників. Водночас такі компанії формують попит на висококваліфіковану робочу силу та інвестують у інфраструктуру. Фінансова політика має враховувати необхідність збереження балансу інтересів. Надмірна концентрація капіталу в одному сегменті може створити системні ризики.

Цифровізація фінансових процесів змінює логіку конкурентоспроможності на глобальному рівні. Швидкість трансакцій, доступність електронних сервісів і автоматизація аналітики підвищують ефективність ринків. Держави, які активно впроваджують цифрові технології у фінансову систему, отримують стратегічні переваги. Це стосується як банківського сектору, так і системи управління державними фінансами. Водночас зростають виклики кібербезпеки та захисту персональних даних.

Управління фінансовими ризиками стає елементом державної конкурентної стратегії. Створення страхових, резервних та стабілізаційних фондів дає змогу пом'якшити наслідки зовнішніх шоків. Чіткі правила регулювання фінансових інструментів дозволяють запобігти системним кризам. Ефективна взаємодія з міжнародними регуляторами підвищує довіру до національної системи. Прозорість та відповідальність у фінансовому управлінні зміцнюють позиції країни на світовій арені.

Темпи зростання ВВП залишаються одним із базових індикаторів, що дозволяє порівнювати фінансову динаміку країн. США демонструють стійке зростання, підтримане споживчим попитом і розвитком технологічного сектору. Китай уповільнює річні темпи, однак залишається другою економікою світу за номінальним обсягом ВВП. Німеччина, як провідна європейська індустріальна держава, також зберігає позитивні показники, попри коливання експорту. Економіки, що розвиваються, показують нерівномірну динаміку залежно від внутрішньої політики та глобального попиту.

Інфляційні процеси по-різному впливають на конкурентоспроможність країн. У Швейцарії й Японії спостерігається контрольована дефляція або незначне зростання цін. США та Велика Британія останні роки стикалися з посиленням інфляційним тиском після пандемії. Висока інфляція негативно впливає на реальні доходи і обмежує інвестиційну активність. Стабільність цін є умовою довгострокового планування і розширення капіталу.

Обсяг державного боргу є маркером фінансової стійкості країн у довгостроковій перспективі. У Японії державний борг перевищує 230% ВВП,

однак це не знижує її позицій у рейтингах. США мають борг понад 120% ВВП, проте завдяки статусу долара як резервної валюти залишаються привабливими для інвесторів. Німеччина традиційно зберігає помірний рівень запозичень і слідує політиці фінансової дисципліни. Країни, які розвиваються, мають обмежений доступ до дешевих кредитів і частіше опиняються в ситуаціях реструктуризації.

Платіжний баланс дозволяє оцінити ефективність зовнішньоекономічної діяльності. Німеччина й Китай мають тривалі позитивні сальдо, зумовлені експортною орієнтацією економіки. США, навпаки, демонструють хронічний дефіцит поточного рахунку, компенсований притоком іноземного капіталу. Розвинені країни зазвичай мають диверсифіковану структуру експорту, що знижує ризики. У країнах із залежністю від сировини спостерігається нестабільність поточних операцій.

Рівень банківського кредитування бізнесу і населення свідчить про ефективність фінансової системи. У країнах ЄС, Канаді та Південній Кореї доступ до кредитів залишається високим. Це підтримує споживчу активність і сприяє інвестиціям у реальний сектор. У країнах із нестабільною фінансовою політикою кредитування обмежене високими ставками та ризиками. Розвиток кредитної інфраструктури прямо впливає на економічну мобільність.

Фінансові ринки провідних держав характеризуються глибокою капіталізацією та ліквідністю. Ринки США та Великої Британії концентрують найбільшу частку глобального капіталу. Кількість фінансових інструментів, висока прозорість та наявність незалежного нагляду формують довіру інвесторів. Наявність розвиненого ринку облігацій дозволяє країнам залучати ресурси на внутрішньому ринку. Країни з нерозвиненою біржовою інфраструктурою мають обмежені можливості для мобілізації капіталу.

Обсяг прямих іноземних інвестицій демонструє рівень довіри до економічного середовища. Китай та Сінгапур протягом останнього десятиліття залучали значні обсяги ПІІ, зокрема в технологічні та виробничі сектори. США залишаються лідерами за абсолютним обсягом вхідного капіталу. Європейські

країни з розвиненим правовим середовищем також приваблюють інвесторів. Політична стабільність і передбачуваність регуляційних умов формують позитивне інвестиційне середовище.

Податкова система має вирішальний вплив на стимулювання або стримування фінансової активності. У країнах із низьким рівнем податкової складності, таких як Естонія чи Ірландія, спостерігається вища частка інноваційного бізнесу. Високі податки в Німеччині та Франції компенсуються високою якістю інфраструктури та послуг. У державах із частими змінами податкового законодавства фіксується відтік капіталу. Конкурентоспроможність податкового середовища є предметом постійної уваги бізнес-спільнот.

Валютна стабільність забезпечує прогнозованість для міжнародної торгівлі та інвестування. Долар, євро, швейцарський франк і японська єна залишаються основними резервними валютами світу. У країнах із незалежною грошовою політикою та низькою інфляцією зберігається стабільний обмінний курс. Країни, що розвиваються, частіше стикаються з валютними кризами, що впливає на інвестиційну привабливість. Валютна волатильність підвищує витрати зовнішньоекономічної діяльності.

Розмір золотовалютних резервів дозволяє оцінити спроможність держави підтримувати стабільність фінансової системи. Китай має найбільші у світі резерви, що дозволяє впевнено реагувати на зовнішні виклики. Індія, Росія та Японія також накопичили значні обсяги резервів. Наявність резервів знижує ризики боргових або валютних криз. Країни з низькими запасами резервів залишаються залежними від зовнішніх кредиторів.

2.2. Вплив міжнародних фінансових потоків на позиції держав у глобальних рейтингах конкурентоспроможності

Міжнародні фінансові потоки формують умови для перерозподілу капіталу між країнами з різним рівнем розвитку. Інвестиції, кредити, допомога та

трансфери визначають динаміку економічного зростання. Рейтинг конкурентоспроможності відображає не лише внутрішню політику, а й ступінь залучення до глобальних фінансових процесів. Потоки капіталу впливають на технологічне оновлення, розвиток інфраструктури та зміцнення людського капіталу. Успішне управління цими потоками дозволяє покращити позиції в міжнародних оцінках.

Міжнародні фінансові потоки формують додаткові джерела ресурсів для розвитку національних економік. Країни, що активно залучають прямі іноземні інвестиції, отримують доступ до нових технологій і практик управління. Це позитивно відображається у глобальних рейтингах конкурентоспроможності. Інвестори орієнтуються на рівень захищеності капіталу, ефективність правової системи та стабільність податкової політики. Такі показники включаються до оцінки інституційного середовища.

Рух портфельних інвестицій також впливає на позиції країн у міжнародних оцінках. Великий обсяг вкладень у національні цінні папери свідчить про довіру до фінансових інструментів. Це підвищує індекс фінансової складової в глобальних звітах. Водночас нестабільність таких потоків може створювати валютні коливання та загострювати дисбаланси. Оцінка стабільності ринку капіталу враховується у методологіях багатьох рейтингів.

Інститути, які формують міжнародні рейтинги, приділяють увагу обсягу залучених фінансових ресурсів від Міжнародного валютного фонду та Світового банку. Країни з високою участю у програмах цих організацій можуть отримувати преференції в інвестиційних рекомендаціях. Це позначається на загальному індексі кредитної привабливості. Проте надмірна залежність від зовнішнього фінансування може сприйматися як ознака внутрішньої нестійкості. Відтак рейтинги враховують як обсяг допомоги, так і умови її надання.

Грошові перекази від трудових мігрантів становлять вагомий ресурс для країн із низьким і середнім рівнем доходів. Вони формують частину валового національного доходу і стимулюють внутрішній попит. Рейтингові агентства включають ці дані до аналітичних звітів щодо стабільності споживання.

Перекази зменшують залежність від короткострокового зовнішнього боргу. Це зміцнює позиції держав у макроекономічному вимірі конкурентоспроможності.

Розміщення міжнародних боргових зобов'язань на глобальних ринках дозволяє оцінити рівень довіри до державної фінансової політики. Якщо країна регулярно та успішно проводить розміщення облігацій, це підвищує її рейтинг. Високий попит на такі інструменти свідчить про низький ризик дефолту. Водночас неспроможність обслуговувати зовнішній борг швидко знижує індекси. Методології рейтингів враховують графік виплат і рівень навантаження на бюджет.

Міжнародні фінансові потоки можуть посилювати стабільність банківської системи, якщо спрямовуються в інфраструктуру або реформування регуляторного середовища. Такі інвестиції підвищують ступінь диверсифікації ресурсної бази банків. Це дозволяє зменшити вплив внутрішніх шоків. Позитивні зміни в банківському секторі покращують позиції країни в рейтингах фінансової гнучкості. Довіра до національної банківської системи безпосередньо впливає на інвестиційну привабливість.

Уряди країн з розвиненими фондовими ринками активно стимулюють приплив капіталу через прозорі механізми лістингу та публічної звітності. Чітке регулювання фінансової діяльності компаній зменшує ризики шахрайства. Це зміцнює довіру як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів. Рівень капіталізації фондового ринку відображається у багатьох рейтингових оцінках. Цей індикатор співвідноситься з шириною та глибиною ринку фінансових інструментів.

Механізми державно-приватного партнерства, які фінансуються за участю міжнародних структур, також впливають на фінансовий імідж країни. Їх ефективність демонструє спроможність держави реалізовувати складні проєкти у співпраці з бізнесом. Це сприяє зростанню позицій у рейтингах інфраструктурної спроможності. Кошти, залучені на умовах партнерства, є джерелом стабільного фінансування без зростання державного боргу. Це зменшує ризики макрофінансової нестабільності.

Міжнародна допомога, яка надається у формі грантів або пільгових кредитів, дозволяє розвивати окремі галузі економіки без прямого зростання боргового навантаження. Рейтингові агентства відстежують цільове використання таких ресурсів. Неефективне освоєння або корупційні ризики можуть зменшити привабливість країни для подальших інвестицій. Успішна реалізація програм стимулює позитивну динаміку позицій у рейтингах. У звітах часто фіксуються обсяги допомоги та її вплив на реальні зміни.

Країни з нестабільним валютним курсом зазвичай мають обмежений доступ до довгострокового капіталу. Валютні ризики оцінюються інвесторами як чинник зменшення доходності. Це безпосередньо впливає на рейтинг країни за параметрами фінансової стабільності. Стабільна валютна політика, підтримана іноземними резервами, посилює довіру до національних інструментів. Рейтингова оцінка включає обсяг валютних інтервенцій та ефективність монетарної політики.

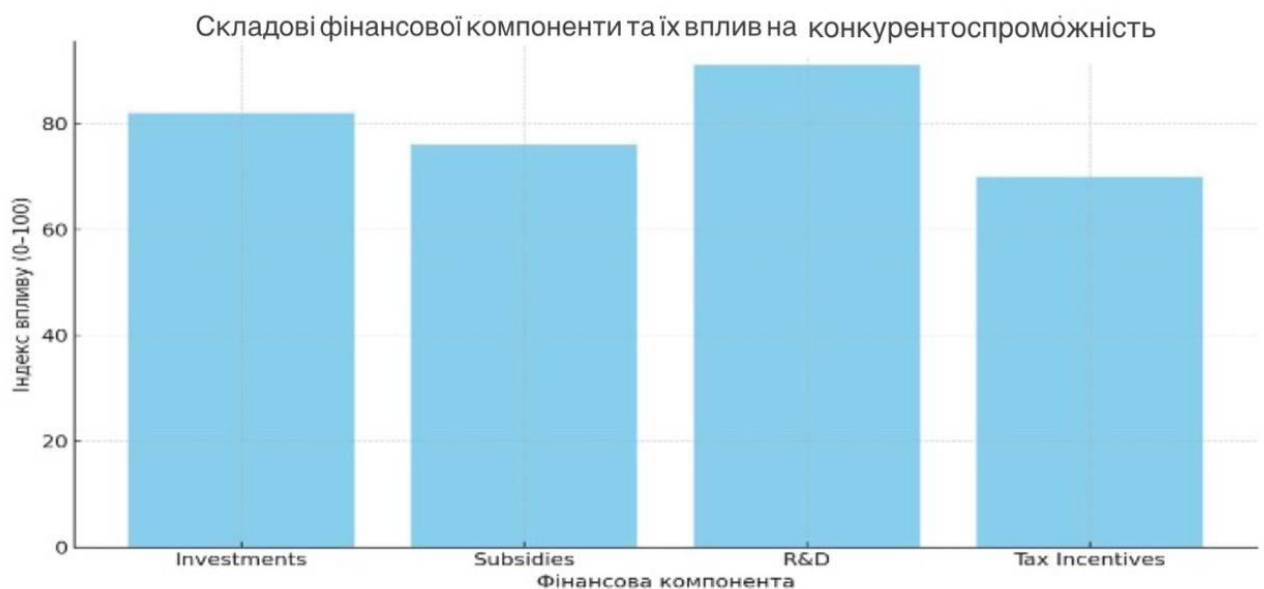

Рисунок 2.3 – Складові фінансової компоненти та їх вплив на конкурентоспроможність. [79]

Гістограма порівнює індекси впливу різних фінансових інструментів на економічну стійкість та зростання держави (за шкалою 0–100).

Назва фінансової компоненти	Індекс впливу
Державні інвестиції	82
Субсидії для бізнесу	76
R&D (наука і розробки)	91
Податкові пільги	70

Найбільш дієвим механізмом виявились інвестиції в R&D – вони генерують інновації, покращують продуктивність і сприяють довгостроковій конкурентоспроможності. Водночас, субсидії мають короткостроковий ефект, а податкові пільги – часто використовуються вибірково і потребують ретельного аудиту ефективності.

Залучення інвестицій у сектори з високою доданою вартістю змінює структуру економіки та підвищує продуктивність праці. Такі зміни відображаються у зростанні ВВП на душу населення. Це підвищує місце держави в рейтингах конкурентоспроможності, орієнтованих на людський капітал. Капіталовкладення у науку, інновації та цифровізацію частіше фінансуються міжнародними структурами. Їх вплив проявляється не одразу, але має довготривалу дію на фінансову стійкість.

Підписання угод про вільну торгівлю часто супроводжується посиленням потоків фінансового капіталу між сторонами. Це активізує ділову активність і стимулює ринок праці. Угоди такого типу створюють додаткові механізми захисту прав інвесторів. Уряди використовують їх як сигнал готовності до інтеграції в глобальну фінансову систему. Це відображається у зростанні балів у блоках, що стосуються відкритості економіки.

Фінансові потоки від міжнародних пенсійних фондів та страхових компаній мають довгострокову природу. Вони надають стабільні ресурси для розвитку інфраструктури, енергетики та телекомунікацій. Такі інвестиції є ознакою високого рівня довіри до політики управління ризиками. Аналітики враховують їх як маркер стабільності у секторальному розрізі. Рейтинги часто виділяють ці потоки як окремий показник довготривалих зобов'язань.

Тінізація міжнародних потоків і виведення капіталу в офшори знижують прозорість фінансової системи. Це створює труднощі для об'єктивної оцінки реального стану економіки. Рейтингові агентства враховують рівень дотримання

вимог FATF і AML. Країни, які не відповідають міжнародним стандартам, автоматично опиняються нижче у рейтингах. Репутація у сфері боротьби з фінансовими злочинами формує загальну довіру інвесторів.

Нестача внутрішнього капіталу стимулює уряди країн із перехідною економікою до активного залучення зовнішніх ресурсів. Це призводить до зростання залежності від рішень зовнішніх донорів. У рейтингах така залежність зазвичай розглядається як чинник зниження самостійності. Проте у випадку ефективного управління міжнародною допомогою оцінка може бути нейтральною або навіть позитивною. Методики враховують і джерела фінансування, і результативність його використання.

Обсяги прямих іноземних інвестицій є індикатором довіри до економічної системи країни. Держави з прогнозованими умовами ведення бізнесу та розвиненим фінансовим сектором приваблюють більшу кількість інвесторів. Конкуренція за інвестиції спонукає до вдосконалення законодавства, зниження регуляторного тиску та підвищення прозорості. Притік інвестицій позитивно відображається в рейтингах глобальної конкурентоспроможності. Разом з цим зростає потреба в механізмах контролю за ефективністю використання залучених коштів.

У 2022 році обсяги світових прямих іноземних інвестицій (FDI) становили 1,30 трлн дол. США, зазнавши скорочення на 12 % порівняно з попереднім роком. У 2023 році спостерігалось незначне зниження FDI на 2 %, через що їх загальний обсяг залишився на рівні 1,30 трлн дол. США, тоді як за попередніми оцінками у 2024 році притоки прямих іноземних інвестицій збільшилися на 11 %, досягнувши 1,40 трлн дол. США.

Офіційна міжнародна допомога часто відіграє роль стабілізаційного ресурсу для економік, що розвиваються. Вона дозволяє забезпечити реалізацію соціальних програм, модернізацію державного управління та фінансування базової інфраструктури [75]. У рейтингах такі країни можуть покращувати позиції за рахунок покриття дефіцитів і фінансової підтримки реформ. Водночас

тривала залежність від зовнішньої допомоги знижує здатність до самостійного розвитку. Це враховується у методологіях оцінки конкурентоспроможності.

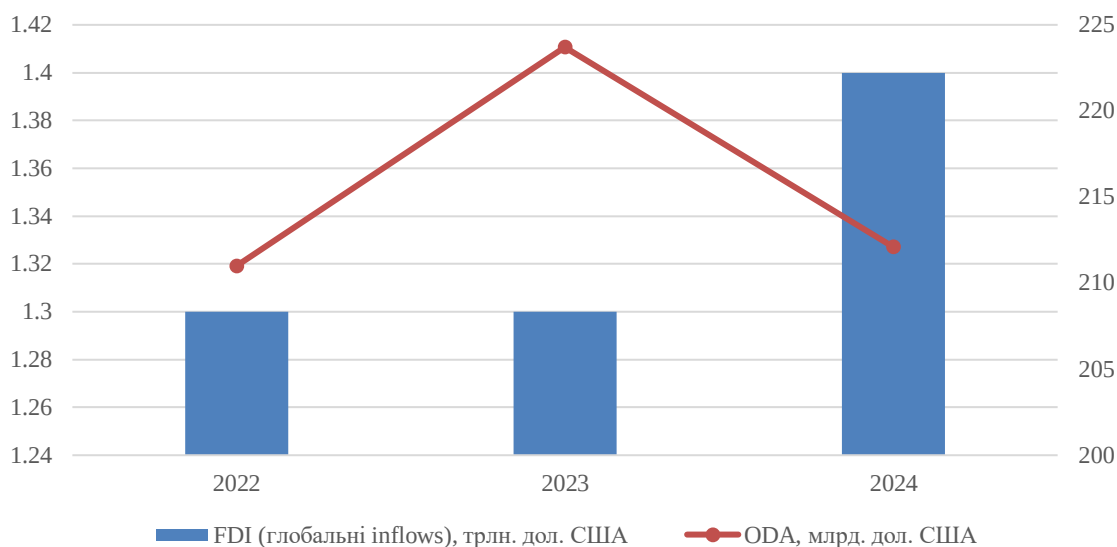

Рисунок 2.4 – Динаміка обсягів світових прямих іноземних інвестицій (FDI) та офіційної допомоги (ODA) в світі в 2022-2024 рр. [77]

Щодо офіційної допомоги (ODA), її обсяг зріс із 211 млрд дол. США (що відповідало 0,37 % валового національного доходу донорських країн) у 2022 році до рекордних 223,7 млрд дол. США (0,37 % GNI) у 2023 році, після чого у 2024 році відбулося зниження на 7,1 %, і її сукупний обсяг склав 212,1 млрд дол. США (0,33 % GNI).

Глобальні рейтинги зважають не лише на обсяги фінансових потоків, але й на їхню структуру. Надмірна частка спекулятивного капіталу створює ризики для стабільності. Зовнішні позики, короткострокові інвестиції або портфельний капітал можуть викликати фінансову турбулентність. Раптовий відтік таких ресурсів негативно позначається на позиціях держави. Збалансований портфель потоків із домінуванням довгострокових вкладень є перевагою.

Фінансова глобалізація створює нові можливості, але й посилює залежність від міжнародних ринків. Зміни процентних ставок у великих економіках миттєво впливають на капітал у країнах, що приймають інвестиції. Така чутливість до зовнішніх змін послаблює автономність внутрішньої

фінансової політики. У рейтингах це може відображатися через індекси ризиків. Держави намагаються хеджувати ці ризики шляхом резервування та зміцнення валютного балансу.

Доступ до міжнародних кредитів дозволяє фінансувати масштабні проекти розвитку. Разом з тим він формує боргові зобов'язання, які потребують обслуговування в умовах змін світової кон'юнктури. Неспроможність виконувати боргові зобов'язання призводить до зниження кредитного рейтингу. Це безпосередньо впливає на загальний показник конкурентоспроможності країни. Зважена боргова політика підтримує стабільність фінансової системи.

Гранти та технічна допомога мають довгостроковий вплив на людський капітал. Розбудова системи освіти, охорони здоров'я та цифрових навичок підвищує ефективність трудових ресурсів. Це відображається в рейтингах за показниками інноваційності та продуктивності. Водночас ефективність таких програм залежить від внутрішнього адміністрування. Некоректне використання ресурсів нівелює потенційний ефект.

Регулювання фінансових потоків стає предметом міжнародного моніторингу. Використання стандартів прозорості та обміну інформацією посилює репутаційні позиції країни. Це сприяє зниженню ризиків тіньових операцій та корупції, що враховується в рейтингах. Країни, які не впроваджують міжнародні практики, часто стикаються з обмеженим доступом до глобального капіталу. Така ізоляція послаблює конкурентоспроможність.

Центри прийняття рішень в інвестиційних фондах орієнтуються на дані глобальних рейтингів при розміщенні капіталу. Кожен зниження або підвищення позицій змінює поведінку гравців ринку. Уряди намагаються адаптувати свою політику, щоб відповідати очікуванням інвесторів. Це створює своєрідну конкуренцію між державами у фінансовій сфері. Виникає тиск на стандарти управління, законодавство та податкову політику.

Участь у регіональних фінансових об'єднаннях дозволяє розширити доступ до стабілізаційних ресурсів. Така інтеграція відкриває доступ до нових каналів фінансування. Підвищення ліквідності та підтримка в кризових

ситуаціях покращують позиції країни у рейтингах. Спільні механізми оцінки ризиків знижують волатильність економік. Це дає змогу планувати довгострокову стратегію.

Розвиток національних ринків капіталу сприяє зменшенню залежності від зовнішніх потоків. Це дозволяє акумулювати внутрішні ресурси та підвищити ефективність їх використання. Рейтинги відзначають країни, які розвивають внутрішню фінансову інфраструктуру. Механізми IPO, венчурного капіталу та фінтех-рішень змінюють фінансовий ландшафт. Вони впливають на загальну привабливість економіки.

Фінансова стабільність стає фактором довіри до країни з боку міжнародних партнерів. Транспарентність бюджетної політики, аудит та прогнозованість видатків формують позитивний сигнал. У рейтингах це враховується через показники інституційної спроможності. Внутрішні конфлікти, політична нестабільність або відсутність контролю над фінансами знижують бали. Сталість управлінських практик підвищує привабливість.

Країни з високою інтеграцією в глобальні фінансові мережі швидше реагують на зміни. Це дає змогу маневрувати у відповідь на економічні кризи. Такі держави залучають інвесторів завдяки своїй гнучкості. Рейтинги реагують на здатність до адаптації через відповідні індекси. Це підкреслює динамічність як характеристику фінансової конкурентоспроможності.

Економіки, що орієнтуються на експорт послуг, зокрема фінансових, демонструють високі показники у рейтингах. Вони формують нову модель зростання на основі знань і цифрових рішень. Концентрація на фінансових технологіях, блокчейні та цифрових активах розширює потенціал. Це приваблює глобальних гравців і зменшує залежність від традиційного виробництва. Такі зміни враховуються аналітичними центрами під час оцінки.

Міжнародні фінансові потоки не лише змінюють структуру економіки, а й формують образ країни. Репутація впливає на вартість запозичень, доступ до інноваційних ринків та якість співпраці з партнерами. Рейтинги конкурентоспроможності стають відображенням комплексного підходу до

використання зовнішніх ресурсів. Результати цього підходу залежать від інституцій, політики та управління. Сталий рух у рейтингах можливий лише за умов раціонального фінансового планування.

Таблиця 2.1

Позиції країн у глобальних рейтингах конкурентоспроможності та індексу фінансового розвитку (останні доступні дані)

Країна	Глобальний індекс конкурентоспроможності (GCI)	Індекс фінансового розвитку (IMF/WB/OECD)	Індекс легкості ведення бізнесу (Doing Business)	Кредитний рейтинг (S&P)
США	2	1	6	AA+
Німеччина	7	6	22	AAA
Швейцарія	5	3	36	AAA
Польща	37	29	40	A-
Китай	28	25	31	A+
Україна	85	72		

Складено автором

Міжнародні фінансові потоки охоплюють прямі та портфельні інвестиції, кредити, трансферти, надходження від мігрантів і допомогу розвитку. Вони формують середовище, у якому відбувається обмін капіталом між країнами з різним рівнем розвитку. Велика частина інвестицій спрямовується до економік із високим рівнем захисту прав власності та прозорістю. Країни, які забезпечують ефективну взаємодію з інвесторами, отримують значні переваги в нарощуванні конкурентоспроможності. Сталі інвестиційні потоки дають можливість розширити виробничі потужності та підвищити експортний потенціал.

Системні міжнародні грошові впливання підтримують не лише фінансовий сектор, а й пов'язані галузі. Наприклад, прямі іноземні інвестиції в технології та інфраструктуру збільшують ефективність національної економіки. Вони створюють робочі місця, стимулюють розвиток малого та середнього бізнесу.

Паралельно зростає обсяг податкових надходжень до бюджету. Це покращує позиції країн у рейтингах за рахунок стабільності й передбачуваності економічного середовища.

Потоки портфельного капіталу менш стабільні й швидко реагують на геополітичні або монетарні зміни. Проте вони відіграють роль у розширенні доступу до зовнішнього фінансування. Країни з відкритими ринками капіталу мають можливість мобілізувати кошти через біржі або боргові інструменти. Це дозволяє уникати фіскального тиску на внутрішні ресурси. Однак для цього потрібен високий рівень прозорості, що часто стає викликом для економік, що трансформуються.

Наявність стабільних потоків коштів від трудових мігрантів зміцнює платіжний баланс багатьох країн. У деяких державах, зокрема Україні, фіскальна стійкість частково залежить від переказів громадян, які працюють за кордоном. Ці кошти використовуються на споживчі витрати, іноді – на дрібні інвестиції у житло або бізнес. Грошові перекази стимулюють внутрішній попит, але не завжди ведуть до зростання продуктивності. У довгостроковій перспективі важливим стає перехід від споживчого до інвестиційного використання цих надходжень.

Офіційна допомога розвитку і кредити міжнародних фінансових організацій мають вагомий вплив на економіки з обмеженим внутрішнім ресурсом. Вони дозволяють проводити структурні реформи без гострого дефіциту бюджету. За належного використання такі кошти сприяють підвищенню інституційної спроможності. Разом з цим створюється імідж країни як партнера з надійною фінансовою дисципліною. Це враховується у рейтингах кредитоспроможності й конкурентоспроможності.

Іноземні інвестиції в освіту, науку та цифрову інфраструктуру закладають основу для підвищення людського капіталу. Це особливо актуально для країн, що прагнуть змінити сировинну модель економіки. Завдяки зовнішньому фінансуванню реалізуються програми з підготовки кадрів і впровадження інновацій. У перспективі це сприяє зростанню продуктивності праці та

технологічному оновленню. Дані показники безпосередньо впливають на індекси конкурентоспроможності.

У глобальній економіці спостерігається тенденція до перерозподілу фінансових потоків на користь більш безпечних юрисдикцій. Країни з політичними ризиками, високою корупцією або обмеженим судовим захистом втрачають частину потенційних інвестицій. Це ускладнює модернізацію економіки та посилює відставання в рейтингах. Водночас реформи в напрямі лібералізації та спрощення регуляцій можуть повернути довіру інвесторів. Це демонструють приклади таких країн, як Грузія чи Естонія.

Інтеграція у міжнародні фінансові мережі відкриває доступ до нових джерел фінансування. Країни, що беруть участь у багатосторонніх ініціативах і угодах, частіше залучають кошти на вигідних умовах. Високий рівень співпраці з МВФ, Світовим банком чи регіональними банками розвитку підвищує кредитний рейтинг. Це позитивно впливає на загальну репутацію країни. У результаті зміцнюються позиції в глобальних оцінках конкурентоспроможності.

Фінансові потоки також мають вплив на валютний курс і резерви центральних банків. Позитивне сальдо іноземних інвестицій або переказів підтримує стабільність національної валюти. Це дає можливість уникати різких девальвацій, які негативно впливають на купівельну спроможність і прогнозованість витрат. Резерви центрального банку формуються, зокрема, за рахунок зовнішніх надходжень. Їх зростання поліпшує позиції країни в рейтингах стійкості до шоків.

Поява цифрових валют центральних банків і розвиток фінансових технологій також змінює конфігурацію фінансових потоків. Відкритість до нових інструментів дозволяє країнам знижувати витрати на транзакції та покращувати обслуговування державного боргу. Це посилює їхню позицію в порівняльних глобальних рейтингах. Країни, що розвиваються, мають шанс скористатися цифровою трансформацією для швидшої інтеграції в міжнародні ринки. Але це потребує оновлення нормативної бази та інституційної спроможності.

2.3. Проблеми та напрями підвищення фінансової складової конкурентного розвитку України

Фінансова система України тривалий час перебуває в умовах структурного дисбалансу. Недостатній рівень довіри до банківської сфери обмежує можливості накопичення і перерозподілу капіталу. Частка готівки в обігу залишається високою, що ускладнює контроль за фінансовими потоками. Економіка часто залежить від зовнішніх джерел фінансування. Це створює вразливість перед глобальними коливаннями.

Українська економіка тривалий час характеризується високим рівнем тінізації фінансових потоків. Це знижує ефективність податкової системи та обмежує можливості держави впливати на розвиток інфраструктури. Відсутність достовірних даних ускладнює аналітичні оцінки й формування прогнозів. Міжнародні рейтингові агентства фіксують низький рівень прозорості бюджетної політики. Це послаблює позиції України в глобальних фінансових оцінках.

Нестабільність валютного курсу гривні ускладнює планування бізнес-процесів. Це зменшує зацікавленість інвесторів у довгострокових проєктах. Компанії змушені витрачати ресурси на страхування валютних ризиків. Частина іноземного капіталу орієнтується лише на короткотерміновий прибуток. Така структура інвестицій не сприяє глибоким змінам у структурі економіки.

Бюджетний дефіцит і потреба в регулярному залученні зовнішнього фінансування створюють боргове навантаження. Це скорочує ресурси на внутрішній розвиток і підвищує чутливість до глобальних шоків. Довгострокова залежність від кредитів міжнародних організацій позбавляє фінансової гнучкості. Україна змушена погоджувати свою політику з умовами надання допомоги. Це відображається в оцінках кредитного ризику.

Недостатня капіталізація банківської системи гальмує розвиток кредитування малого і середнього бізнесу. Відсутність довгострокових кредитних інструментів змушує підприємців покладатися на власні ресурси. Це знижує інноваційну динаміку та продуктивність. Погана якість активів та високий рівень непрацюючих кредитів погіршують оцінку банківського сектору. Це позначається на загальній фінансовій привабливості країни.

Інвестиційний клімат залишається нестабільним через часту зміну законодавства та відсутність гарантій для захисту прав власності. Судова система не забезпечує належної швидкості та ефективності розгляду справ. Іноземні інвестори оцінюють ці ризики як бар'єр для входження на ринок. Внаслідок цього багато міжнародних компаній відкладають рішення про інвестування. Україна втрачає можливість розширити внутрішні виробництва.

Проблеми в адмініструванні податків створюють додаткове навантаження на бізнес. Висока частка непрямих податків обмежує споживчий попит. Водночас розгалужена система податкових пільг формує нерівні умови конкуренції. Це послаблює мотивацію до виходу з тіні. У міжнародних оцінках податковий тиск залишається однією з найбільш згубних характеристик.

Низький рівень фінансової грамотності населення знижує ефективність споживання банківських і страхових послуг. Це обмежує розвиток внутрішнього ринку капіталу. Громадяни схильні тримати заощадження у готівковій формі або вкладати в нерухомість. Відсутність культури інвестування стримує обіг капіталу. У довгостроковій перспективі це знижує конкурентні переваги економіки.

Фінансова інфраструктура потребує модернізації та цифровізації. Відсутність національної системи довгострокового інвестування стримує розвиток пенсійного та страхового ринку. Рівень електронізації державних фінансових сервісів залишається нижчим за європейські стандарти. Це уповільнює прозорість процедур і доступ до фінансових ресурсів. Інвестори часто оцінюють ці показники як неприйнятні.

Показано ключові індикатори фінансової компоненти в Україні: бюджетні витрати, прямі іноземні інвестиції (ПІІ), індекс інновацій.

На тлі воєнної ситуації Україна демонструє обережне, але стабільне зростання у сфері фінансового забезпечення. Зростання прямих іноземних інвестицій (+16%) і покращення індексу інновацій (+6.4%) свідчать про високий потенціал економіки. Основним драйвером виступає фінансова допомога міжнародних партнерів та програми цифровізації.

Фінансова компонента виступає критичним елементом у зміцненні економіки держав в умовах глобалізації. Високий рівень державних інвестицій, підтримка інновацій та ефективна фіскальна політика дозволяють країнам підвищувати конкурентоспроможність. Для України важливо зберегти тенденцію до нарощування частки R&D та залучення іноземних коштів, що стане основою сталого розвитку.

Обмежений доступ до іноземних ринків капіталу ускладнює проведення масштабних реформ. Висока премія за ризик робить українські облігації малопривабливими. Уряд змушений пропонувати високу дохідність для залучення коштів. Це підвищує витрати на обслуговування боргу. У рейтингах враховується як дохідність облігацій, так і глибина ринку.

Окремі державні фінансові програми залишаються недофінансованими або неефективно реалізованими. Це стосується підтримки малого бізнесу, інновацій та енергозбереження. Відсутність системної оцінки результативності програм знижує їхню довіру серед потенційних отримувачів. Гроші використовуються нерівномірно, що поглиблює регіональні диспропорції. Такі дисбаланси фіксуються у звітах міжнародних фінансових інституцій.

Проблеми із захистом прав інвесторів негативно впливають на репутацію країни. Порушення контрактів, недотримання умов приватизації або рейдерські захоплення спотворюють конкурентне середовище. Це формує відтік капіталу та небажання укладати нові угоди. Україна регулярно отримує низькі оцінки у цьому компоненті. Без системних змін покращення показників малоімовірно.

Поглиблення співпраці з міжнародними партнерами у сфері реформування фінансового сектору може забезпечити приплив знань і технологій. Однак без адаптації до національних умов такі ініціативи втрачають ефективність. Необхідно враховувати локальні реалії при імплементації моделей, запозичених із закордону. Успішні кейси вимагають узгодженості дій між урядом, бізнесом та громадянським суспільством. Взаємодія підвищує стійкість фінансових реформ.

Впровадження автоматизованих систем моніторингу бюджетних потоків здатне зменшити корупційні ризики. Такі системи використовуються у багатьох країнах для посилення прозорості державних закупівель. В Україні частина процесів все ще здійснюється вручну. Це уповільнює звітність та збільшує вразливість до маніпуляцій. Технологічна модернізація створює потенціал для підвищення довіри.

Диверсифікація джерел фінансування може знизити залежність від короткострокових запозичень. Розвиток внутрішнього боргового ринку, пенсійних фондів та недержавних фінансових установ сприятиме стабільності. Це зменшить потребу в іноземних кредитах і зміцнить національну валюту. Україна має потенціал для формування нових фінансових інструментів. Їх впровадження залежить від законодавчої ініціативи та інституційної спроможності.

Інституційна нестабільність у фінансовому секторі гальмує реалізацію довготривалих програм. Часті кадрові зміни, політичний тиск і нестабільні регуляторні умови знижують ефективність реформ. Це створює невизначеність для бізнесу. Зміна стратегій з боку урядових органів унеможливорює прогнозування. Міжнародні рейтинги враховують послідовність та надійність політик у цій сфері.

Проблема тіньового сектору знижує ефективність фіскальної політики. Значна частина операцій не відображається у податковій звітності. Це унеможливорює повноцінне планування державного бюджету та реалізацію інвестиційних проєктів. Втрати від недоотриманих податків зменшують

ресурсну базу для розвитку. Зменшення рівня тінізації є пріоритетом для фінансової стабілізації.

Інституційна слабкість обмежує спроможність держави забезпечити ефективне управління фінансами. Затримки з реалізацією реформ у банківській, податковій та бюджетній сферах знижують темпи змін. Часті зміни законодавства ускладнюють стратегічне планування для бізнесу. Іноземні інвестори реагують на ці чинники з обережністю. Відсутність довгострокової фінансової політики гальмує інтеграцію в міжнародні ринки.

Інфраструктура ринку капіталу в Україні досі не повною мірою відповідає сучасним вимогам. Обмежена кількість біржових інструментів стримує залучення інвестицій. Низький рівень обігу цінних паперів не дозволяє забезпечити ефективне ціноутворення. Ринок венчурного капіталу лише формується і не охоплює більшості галузей. Це звужує можливості фінансування інновацій.

Система державних фінансів потребує підвищення прозорості та передбачуваності. Ризики дефіциту бюджету часто покриваються за рахунок короткострокових запозичень. Відсутність середньострокового планування не дозволяє оцінити наслідки витрат. Недовіра до державних запозичень обмежує обсяг внутрішнього фінансування. Поліпшення фіскального прогнозування сприятиме стабілізації.

Корупція залишається бар'єром для ефективного використання фінансових ресурсів [70]. Частина коштів, що виділяються на соціальні та інфраструктурні програми, втрачається на етапі реалізації. Це підриває довіру до інститутів держави та знижує мотивацію платити податки. Впровадження цифрових рішень може зменшити ризик зловживань. Підвищення контролю за витратами дозволить покращити ефективність бюджету.

Податкова система України характеризується складністю та нестабільністю [71]. Багато підприємств зіштовхуються з неоднозначністю тлумачення норм. Це ускладнює фінансове планування та стримує розвиток малого і середнього бізнесу. Досвід інших країн демонструє ефект від спрощення

процедур оподаткування. Зниження адміністративного тиску може розширити податкову базу.

Зовнішній борг України потребує раціонального управління. Збільшення боргового навантаження створює ризики для платоспроможності держави. Реструктуризація, зменшення процентного навантаження та прозорість угод з кредиторами дозволяють зменшити тиск на бюджет. Це створює передумови для підвищення рейтингу країни. Поліпшення умов запозичень залежить від репутації та макроекономічної стабільності.

Нерівномірний розподіл фінансових ресурсів між регіонами гальмує розвиток окремих територій. Централізація бюджетних потоків позбавляє громади гнучкості в управлінні. Розширення фінансової децентралізації дозволить ефективніше розподіляти ресурси. Зміцнення місцевих бюджетів сприятиме реалізації проєктів розвитку. Це також стимулює конкуренцію між регіонами.

Доступ до банківського кредитування залишається обмеженим для багатьох підприємств. Високі процентні ставки та жорсткі умови застави стримують розширення бізнесу. Недостатня капіталізація банків знижує їхню кредитну активність. Альтернативні фінансові інструменти ще не набули широкого застосування. Це обмежує фінансову гнучкість економіки.

Діджиталізація фінансової системи відкриває нові можливості для підвищення ефективності [73]. Впровадження електронного документообігу, відкритих бюджетів та автоматизації звітності підвищує прозорість. Це також зменшує витрати на обслуговування фінансових операцій. Розвиток фінтех-сектору сприяє розширенню доступу до фінансових послуг. Такі інструменти зменшують бар'єри для участі в економічному житті.

Експортно-кредитне агентство України може відіграти більшу роль у підтримці бізнесу. Гарантування експортних контрактів та страхування ризиків дозволяють зменшити втрати для підприємців. Це створює передумови для розширення зовнішніх ринків. Посилення державної підтримки експорту

підвищує загальну конкурентоспроможність. Залучення нових партнерів посилює стабільність валютних надходжень.

Освітній рівень у сфері фінансів впливає на якість рішень у приватному та державному секторах. Низька фінансова грамотність обмежує здатність громадян приймати обґрунтовані рішення. Це також впливає на ефективність участі у фінансових ринках. Розвиток програм підвищення фінансової обізнаності є елементом довгострокової політики. Це зміцнює взаємодію між громадянами, бізнесом і державою.

Фінансова співпраця з міжнародними організаціями відкриває доступ до технічної допомоги. Вона дозволяє впроваджувати сучасні стандарти управління, обліку та аудиту. Це також покращує позиції України в міжнародних рейтингах. Активна участь у проєктах Світового банку, МВФ та ЄБРР створює додаткові стимули для реформ. Залучення грантів і пільгових кредитів підтримує стійкість економіки.

Стан банківської системи України залишається уразливим до зовнішніх шоків та внутрішньої політичної нестабільності. Довіра до банків як інституту накопичення та кредитування досі відновлюється після криз попередніх років. Багато підприємств, особливо малого бізнесу, не мають доступу до довгострокових кредитів під прийнятні відсотки. Це гальмує оновлення основних фондів і технологічне зростання. У результаті зменшується ефективність залучення фінансів до реального сектору.

Державний борг України формує суттєве навантаження на бюджет та обмежує простір для інвестицій у розвиток. Значна частина коштів іде на обслуговування зовнішніх зобов'язань. Водночас внутрішні джерела капіталу залишаються слабо мобілізованими через низький рівень заощаджень. Це ускладнює фінансування масштабних проєктів у сферах енергетики, інфраструктури та освіти. Без залучення довгострокового капіталу державі важко реалізовувати стратегічні плани.

Фіскальна система України характеризується нерівномірністю навантаження між секторами. Бізнес стикається з адміністративним тиском та

складною процедурою звітності. Через це знижується мотивація до офіційної діяльності та легальної зайнятості. Втрата потенційних доходів обмежує спроможність держави фінансувати розвиткові програми. Це впливає на стабільність макроекономічного середовища та інвестиційний клімат.

Інвестиційна політика потребує перегляду з урахуванням вимог сучасного глобального ринку. Багато процедур залишаються забюрократизованими, що створює бар'єри для іноземних інвесторів. У рейтингах легкості ведення бізнесу Україна посідає нижчі позиції порівняно з сусідами. Це свідчить про необхідність спрощення дозвільних процедур та гарантування захисту прав власності. Такий підхід може сприяти активнішому припливу капіталу у виробничу та інноваційну сфери.

Рівень тіньової економіки залишається високим, що спотворює реальні макроекономічні показники. Через непрозору діяльність окремих галузей виникають проблеми з обліком фінансових потоків. Це створює нерівні умови для бізнесу та ускладнює планування державних витрат. Паралельно зменшуються можливості для формування об'єктивної політики підтримки підприємництва. Виведення економіки з тіні може дати поштовх до зростання офіційної зайнятості та податкових надходжень.

Фінансова грамотність населення залишається на низькому рівні, що знижує ефективність заощаджень і управління коштами. Багато домогосподарств не мають досвіду інвестування або користування банківськими послугами. Це обмежує обіг капіталу в національній економіці. Програми з підвищення обізнаності можуть сприяти розвитку внутрішнього ринку фінансових послуг. Розширення участі громадян у легальних фінансових механізмах покращить ліквідність системи. Роль державних банків досі не визначена в контексті розвитку. Часто вони використовуються як інструменти для короткострокових політичних рішень, а не для стратегічного фінансування економіки. Це знижує їх ефективність та створює ризики недоброчесного управління. За умови незалежного нагляду та прозорості звітності такі установи

можуть стати джерелом довгострокових інвестицій. Приватизація або реформування їхньої моделі діяльності є одним з можливих шляхів.

Капітальний ринок в Україні досі не виконує функцію джерела фінансування економіки. Біржова активність обмежена, а кількість інструментів – мінімальна. Це ускладнює доступ підприємств до ресурсів, крім банківського кредитування. У розвинених країнах значна частина коштів залучається через випуск цінних паперів. Створення сприятливих умов для роботи фондового ринку може урізноманітнити фінансові джерела.

Фінансування інноваційної діяльності залишається на низькому рівні, що обмежує потенціал технологічного оновлення. Витрати на дослідження та розробки становлять малу частку ВВП порівняно з іншими країнами Європи. Наявні програми підтримки не охоплюють усі стадії інноваційного циклу. Більшість стартапів не мають доступу до венчурного капіталу або гарантованих державних інструментів. Без стимулювання цієї сфери складно конкурувати на глобальному рівні.

Для зміцнення фінансової бази конкурентного розвитку необхідне поєднання реформ у сфері регулювання, управління та освіти. Урядові ініціативи мають бути спрямовані на створення довгострокових умов для капіталовкладень. Це передбачає стабільність законодавства, прогнозованість економічної політики та прозорість державних рішень. Міжнародне співробітництво може стати джерелом не лише фінансування, а й досвіду. Успішна реалізація таких заходів дозволить Україні поліпшити позиції у світових рейтингах.

Зміцнення фінансової складової розвитку передбачає поєднання внутрішніх трансформацій та міжнародної інтеграції. Відкритість до інновацій, цифрові рішення та прозорість стають перевагами у глобальній конкуренції. Україна має потенціал для створення стабільної та ефективної фінансової системи. Це можливо за умови скоординованої дії держави, бізнесу і громадянського суспільства. Довгостроковий ефект від таких змін проявляється у зростанні добробуту та зміцненні міжнародних позицій.

ВИСНОВКИ

Отже, фінансова конкурентна спроможність держав формується під впливом широкого кола внутрішніх та зовнішніх детермінант, серед яких вагоме місце посідають економічні, політичні, організаційні, соціокультурні й технологічні чинники. В умовах посиленої глобальної інтеграції зростає значущість спроможності національних господарств пристосовуватися до стрімких трансформацій світового середовища, впроваджувати інноваційні підходи та дотримуватися міжнародних принципів сталого поступу. Саме зазначені елементи виступають основою високих результатів країн у глобальних рейтингах конкурентності.

У процесі дослідження було з'ясовано, що держави, які демонструють провідні позиції у світових класифікаціях конкурентоспроможності, мають стабільні макроекономічні показники, результативну інституційну структуру, модернізовану інфраструктуру, високу ефективність праці, освічену та професійну робочу силу, а також активно впроваджують цифрові рішення. Водночас ключовими чинниками виступають підтримка інноваційного розвитку з боку уряду, притік зовнішнього капіталу, екологічна усвідомленість та наявність стратегічного бачення довгострокового економічного поступу. У реаліях глобалізованого світу змінюються підходи до вимірювання конкурентних переваг: класичні економічні індикатори поступаються місцем комплексним індексам, які враховують рівень інституційного розвитку, цифрову трансформацію, екологічну адаптивність та здатність економіки до гнучкого реагування. Сучасні виклики вимагають від країн не лише швидких дій, а й високої якості управлінських рішень, а також стійкості економічної моделі. Проведений аналіз довів, що конкурентоспроможність нині – це не лише економічний результат, а цілісна здатність держави адаптуватися до глобальних трендів, зберігаючи водночас національні інтереси. У Упродовж останнього десятиріччя США утримують стабільні позиції у світових фінансових рейтингах завдяки високій капіталізації ринку, широкому доступу до інвестиційних

ресурсів та розвиненій фінансовій інфраструктурі. Валовий внутрішній продукт країни стабільно зростає, попри періодичні кризи. Кількість венчурних угод перевищує показники інших країн, що свідчить про довіру інвесторів. Рівень залучення прямих іноземних інвестицій зберігається на високих позначках. Водночас на державний борг США припадає значна частка ВВП, що формує виклики для фіскального планування.

Щодо офіційної допомоги (ODA), її обсяг зріс із 211 млрд дол. США (що відповідало 0,37 % валового національного доходу донорських країн) у 2022 році до рекордних 223,7 млрд дол. США (0,37 % GNI) у 2023 році, після чого у 2024 році відбулося зниження на 7,1 %, і її сукупний обсяг склав 212,1 млрд дол. США (0,33 % GNI).

У сучасному глобалізованому світі фінансова компонента дедалі більше визначає конкурентоспроможність національних економік. На основі представлених даних можна зробити висновок, що держави, які приділяють значну увагу інвестиціям, науково-дослідним розробкам, податковим стимулам та державним дотаціям, мають суттєву перевагу в глобальних рейтингах конкурентоспроможності.

Аналіз першого графіка демонструє, що саме фінансування досліджень і розробок (R&D) має найвищий індекс впливу на конкурентоспроможність (понад 90 балів зі 100). Це свідчить про те, що інновації стають визначальним чинником у зростанні ефективності економік. Інвестиції та податкові стимули також мають значний вплив, хоча й дещо нижчий.

Проаналізовані аналітичні графіки відображають динаміку зростання ролі фінансової компоненти у країнах-лідерах. США утримують найвищий показник фінансової активності як частки від ВВП (понад 85%) із чіткою тенденцією до зростання до 2025 року. Європейський Союз та Японія також демонструють поступове зростання, тоді як Китай, хоч і має нижчу базу, нарощує темпи зростання, прагнучи наздогнати розвинені економіки.

У таблиці видно пряму кореляцію між фінансовим розвитком та глобальними рейтингами конкурентоспроможності. США займають перші позиції як за індексом фінансового розвитку, так і за конкурентоспроможністю. Німеччина та Швейцарія, які мають стабільні економіки, демонструють високі рейтинги фінансового розвитку й кредитоспроможності (обидві мають рейтинг AAA). Навіть за умов складного регулювання (наприклад, Швейцарія має 36-те місце за легкістю ведення бізнесу), загальна фінансова стабільність дозволяє їм утримувати лідерські позиції.

Натомість такі країни, як Україна, які мають відносно низькі значення за індексом фінансового розвитку (72 місце) і конкурентоспроможності (85 місце), залишаються у зоні високих ризиків. Їхня відносна слабкість у кредитному рейтингу (B) і складнощі з регуляторною базою бізнесу (64 місце у Doing Business) свідчать про потребу глибших реформ, зокрема у фінансовій сфері.

Водночас Польща й Китай — приклади країн, які поступово піднімаються в глобальних рейтингах. Китай завдяки державному фінансуванню та потужній індустріальній базі покращує свої позиції, тоді як Польща демонструє поступове зміцнення через активну інтеграцію у європейський фінансовий простір.

Найбільш дієвим механізмом виявились інвестиції в R&D — вони генерують інновації, покращують продуктивність і сприяють довгостроковій конкурентоспроможності. Водночас, субсидії мають короткостроковий ефект, а податкові пільги — часто використовуються вибірково і потребують ретельного аудиту ефективності.

У перспективі подальше зростання конкурентності держав буде залежати від глибшої інтеграції в цифрову економіку, нарощування інвестицій у науково-дослідні роботи, підтримки підприємництва малого й середнього рівня, модернізації інфраструктури на принципах сталості, а також реалізації екологічно відповідальної політики. Не менш важливим залишається реформування освітньої системи та розвиток компетенцій, які відповідатимуть потребам трансформованого ринку праці.

Для України, яка прагне європейської інтеграції, результати цього аналізу можуть бути корисним дороговказом для формування сучасної економічної доктрини. Особливої уваги потребує впровадження європейських моделей цифрової трансформації, екологічної модернізації виробничих процесів та покращення управлінської архітектури. В умовах зовнішньої агресії та економічних викликів першочерговим завданням є збереження науково-інноваційного ресурсу, трансформація освітньої системи, розширення зовнішньоекономічного потенціалу та розвиток регіональної виробничої кооперації як бази для конкурентних переваг.

У площині глобальної конкурентності ключовою залишається роль публічної політики у побудові ефективної моделі соціально-економічного розвитку. Держава має виступати рушієм позитивних перетворень, забезпечуючи стратегічне управління, сприятливий інвестиційний клімат, розвиток підприємницького середовища та зміцнення інституційної спроможності. Побудова конкурентної економіки передбачає тісну взаємодію державного та бізнес-секторів із фокусом на інноваційність, цифровізацію й екологічну сталість. Водночас важливо пам'ятати, що конкурентоспроможність – це змінна величина, яка реагує на новітні виклики, технологічні прориви та соціальні зрушення. Тому держави, які прагнуть лідерства, повинні постійно переглядати свої пріоритети, адаптуватися до нових обставин та готуватися до викликів майбутнього, зокрема, до кліматичних ризиків, геополітичної турбулентності, дефіциту ресурсів і перетворень ринку праці.

Підбиваючи підсумки, слід наголосити, що міжнародна конкурентна спроможність – це не стільки фіксований показник, скільки результат безперервної, цілеспрямованої та комплексної роботи. Вона демонструє не лише актуальні досягнення країни, але й її стратегічний потенціал до сталого розвитку у прийдешньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Фінансова безпека держави / За ред. В. М. Гесця. – К.: Наукова думка, 2005. – 320 с.**
Електронне посилання:
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2964/1/FinansovaBezpeka_30-04_2020.pdf
2. **Конкурентоспроможність національної економіки: теорія і практика / За ред. О. І. Амоші. – К.: Інститут економіки НАН України, 2006. – 400 с.**
Електронне посилання: https://econom.knu.ua/wp-content/uploads/science/conferences/2014/Competitiveness/conf_materials.pdf
3. **Фінансова грамотність: навчальний посібник / За ред. В. М. Федосова. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 256 с.**
Електронне посилання:
https://events.bank.gov.ua/gmw2021/src/files/Financial_Literacy_Textbook_Aug2019.pdf
4. **Фінанси: підручник / За ред. В. Ф. Опаріна. – К.: КНЕУ, 2009. – 600 с.**
Електронне посилання: <https://core.ac.uk/download/pdf/197259821.pdf>
5. **Навчально-методичний посібник з фінансів / За ред. І. В. Сала. – Полтава: ПДАУ, 2018. – 180 с.**
Електронне посилання: <https://dspace.pdau.edu.ua/bitstreams/7a0bc42e-bac9-483f-8279-d3fea200fe8b/download>
6. **Фінансова безпека: навчальний посібник / За ред. О. В. Терещенка. – К.: КНЕУ, 2008. 240с.**Електронне посилання:
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2964/1/FinansovaBezpeka_30-04_2020.pdf
7. **Конкурентоспроможність національної економіки: теорія і практика / За ред. О. І. Амоші. – К.: Інститут економіки НАН України, 2006. – 400**

с.

Електронне посилання: https://econom.knu.ua/wp-content/uploads/science/conferences/2014/Competitiveness/conf_materials.pdf

8. Фінанси: підручник / За ред. В. Ф. Опаріна. – К.: КНЕУ, 2009. – 600 с.

Електронне посилання: <https://core.ac.uk/download/pdf/197259821.pdf>

9. Фінансова грамотність: навчальний посібник / За ред. В. М. Федосова. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 256 с.

Електронне посилання:

https://events.bank.gov.ua/gmw2021/src/files/Financial_Literacy_Textbook_Aug2019.pdf

10. Фінансова безпека: навчальний посібник / За ред. О. В. Терещенка. – К.: КНЕУ, 2008. – 240 с.

Електронне посилання:

https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2964/1/FinansovaBezpeka_30-04_2020.pdf

11. Клепанчук О.Ю. Теорія та історія фінансової системи. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2023. – 282 с.

<https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/11/clepanchuk.indd-02.10.2023-3-1.pdf>

12. Фінансова безпека держави. – Львів: ЛДУВС, 2020. – 296 с.

https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2964/1/FinansovaBezpeka_30-04_2020.pdf

13. Міністерство освіти і науки України. Методичні вказівки до вивчення курсу «Конкурентоспроможність підприємства». – Дніпро: НГУ, 2016. – 54 с.

<https://ep.nmu.org.ua/ua/files/КП%20метод.КСП.pdf>

14. Національний банк України. Фінансова грамотність. Фінанси. – Київ: НБУ, 2019. – 120 с.

https://events.bank.gov.ua/gmw2021/src/files/Financial_Literacy_Textbook_Aug2019.pdf

15. Львівський національний університет імені Івана Франка. Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка та управління бізнесом». – Львів: ЛНУ, 2023. – 60 с.
https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/08/Robocha_prohrama_EUB_2023-1.pdf
16. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні: методологія оцінки та механізми забезпечення. – К.: Київський нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
<https://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4690>
17. Фінансова безпека як складова економічної безпеки держави. – Всеукраїнська науково-практична конференція. – 2015.
<https://oldconf.neasmo.org.ua/node/1256>
18. Єрмошенко М.М. Еволюція поняття фінансова безпека держави в умовах глобалізації. – Економіка та держава, 2013.
<https://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3359>
19. Коробцова Д.В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. – Аналітично-порівняльне правознавство, 2022.
<https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261779>
20. Сластененко О.О., Лаговська Н.В. Фінансова безпека в умовах воєнного стану. – Державний податковий університет, 2023.
https://www.dpu.edu.ua/images/2023/Photo_dlya_novyn_2023/Kafedra%20publichnogo%20prava/Zbirnik_FIn_bezpeka_2023.pdf
21. Фінансова безпека. – Тернопіль: ТНТУ, 2021. – 120 с.
<https://kaf-fin.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Фінансова-безпека.pdf>
22. Войнова Є.І. Глобальна конкурентоспроможність країни: обґрунтування категорії, типи, фактори та наслідки. – Економіка і

суспільство, 2018. – №16. – С. 36-39.

https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/7.pdf

23. Ситник Н.С., Гукалюк А.В., Стасишин А.В., Слобода Л.Я. Фінансова безпека держави: навчальний посібник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2024. – 680 с.

https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/05/OSTATOCHNA-NA-SAYT- 21_05_11.pdf

24. Филіук Г.М. Глобалізація і конкурентоспроможність національної економіки: виклики для України. – Матеріали XVII Міжнародної науково-практичної конференції, 2017. – С. 12.

25. Фінансова безпека держави та шляхи її забезпечення. – Вісник Приазовського державного технічного університету, 2012.

https://journals.uran.ua/ves_pstu/article/view/36455

26. Національний банк України. Фінансова грамотність. Фінанси. – Київ: НБУ, 2019. – 120 с.

https://events.bank.gov.ua/gmw2021/src/files/Financial_Literacy_Textbook_Aug2019.pdf

27. Черемашенцева Г.Г. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства. – Мукачівський державний університет, 2021.

https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6634/5/Черемашенцева_Unicheck_Similarity_Report_1016244904.pdf

28. Марченко О.М., Пушак Я.Я., Ревак І.О. Фінансова безпека держави: навчальний посібник. – Львів: ЛДУВС, 2020. – 356 с.

https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2964/1/FinansovaBezpeka_30-04_2020.pdf

29. Сластененко О.О., Лаговська Н.В. Фінансова безпека в умовах воєнного стану. – Державний податковий університет, 2023.

https://www.dpu.edu.ua/images/2023/Photo_dlya_novyn_2023/Kafedra%20publichnogo%20prava/Zbirnik_FIn_bezpeka_2023.pdf

30. Ситник Г.П. *Конкурентоспроможність держави та національна безпека*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/336/files/7a514ce0-aaa4-46d9-92b9-ccc8615222bd.pdf>
31. Оцінка конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації. <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/201195>
32. Фінансова безпека як складова економічної безпеки держави. – Всеукраїнська науково-практична конференція. – 2015. <https://oldconf.neasmo.org.ua/node/1256>
33. Фінансова безпека як складова економічної безпеки держави. – Всеукраїнська науково-практична конференція. – 2015. <https://oldconf.neasmo.org.ua/node/1256>
34. Іщенко Н. А. Методичні підходи до оцінювання фінансового потенціалу підприємств. – Економіка та суспільство, 2024. – №63. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4125>
35. Рогач О. І. *Міжнародні фінанси*. Розділ 2: Глобалізація світового фінансового середовища.
36. Амеліна І. В. «Міжнародні економічні відносини». Розділ 3: Фінансова глобалізація
37. Швиданенко О. А. «Конкурентоспроможність країни в умовах глобалізації»
38. Харун О.А., Матюх І.А. «Особливості та наслідки фінансової глобалізації в сучасних умовах». Економіка і суспільство, Випуск №19 / 2018.
39. Глобалізація як тенденція розвитку сучасної світової економіки І. В. Гончарова, О. В. Сидоренко <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/3dbee78c-a6db-495c-83ef-8207f32549f5> В'юник Ю.В. «Розвиток світової фінансової системи в умовах глобалізації». Харківський національний економічний університет.

- Любохинець Л.С., Лабунець О.О. «Світові фінансові ринки в умовах глобалізації». Журнал «Економіка та суспільство», №15 https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/7.pdf
41. Lane, P.R., Milesi-Ferretti, G.M. *Financial Globalization and Exchange Rates*. – IMF Working Paper, 2005. – WP/05/3.
42. Addition of a theory of financial globalization in context of expansion of foreign bank capital
43. Obstfeld, M. *Global Capital Markets: Integration, Crisis, and Growth*. – Brookings Institution Press, 2004. – 368 с.
44. Rodrik, D. *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. – W. W. Norton & Company, 2011. – 368 с.
45. Stiglitz, J.E. *Globalization and Its Discontents*. – W. W. Norton & Company, 2002. – 304 с.
46. Kose, M.A., Prasad, E.S., Rogoff, K., Wei, S.-J. *Financial Globalization: A Reappraisal*. – IMF Staff Papers, 2009. – Vol. 56, No. 1. – С. 8–62.
47. Соболев В.М. «Глобалізація на світових фінансових ринках та її наслідки», журнал «Цінні папери України», №5–6, 2011, с. 34.
48. З. Луцишин, цит. за: «Фінансова глобалізація та її вплив на економіку України», журнал «Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», 2020. Навчальний портал «Підручники», розділ «Фінансова глобалізація та фінансово-кредитні установи»
https://pidru4niki.com/1931071064264/finansi/finansova_globalizatsiya_finansovo-kreditni_ustanovi
- Глобалізація на світових фінансових ринках та її наслідки
<https://securities.usmdi.org/PDF/506.pdf>
51. <https://www.economy.nayka.com.ua>
52. Addition of a theory of financial globalization in context of expansion of foreign bank capital

53. Prasad, E., Rogoff, K., Wei, S.-J., Kose, M.A. Financial Globalization and Economic Policies. In: Handbook of Development Economics, Vol. 5, 2010. – C. 429–514.
54. Lane, P.R., Milesi-Ferretti, G.M. *Financial Globalization and Exchange Rates*. – IMF Working Paper, 2005. – WP/05/3.
55. Mishkin, F.S. *Global Financial Instability: Framework, Events, Issues*. – Journal of Economic Perspectives, 1999. – Vol. 13, No. 4. – C. 3–20.
56. Obstfeld, M. *Global Capital Markets: Integration, Crisis, and Growth*. – Brookings Institution Press, 2004. – 368 с.
57. Rodrik, D. *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. – W. W. Norton & Company, 2011. – 368 с.
58. «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» за редакцією Ю.Г. Козака та Л.О. Ліпіної. Розділ 5
59. Національний інститут стратегічних досліджень. (2023). Тези до доповіді «Глобальні виклики та стратегічні пріоритети економічного розвитку України».
https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-12/tezi-gch_gotove_final_32.pdf
60. Юрик Н.Є. «Ефективність комунікацій в прийнятті управлінських рішень». IV Міжнародна науково-методична конференція «Форум молодих економістів-кібернетиків», 2013
61. Система індикаторів, розроблена комісією оон зі сталого розвитку (кспр оон). <https://infopedia.su/15x2484.html>
62. Кадирус І.Г. «Конкуренто-спроможність підприємства та фактори, що на неї впливають». Ефективна економіка, №5, 2014.
63. Шухман В. А., Счастний В. О. «Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах глобалізації». Журнал стратегічних економічних досліджень, №5(16), 2023.
64. Ромашин А. «Глобальні фінансові ринки». Державне управління: удосконалення та розвиток, №1,
2011. <https://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/30242/1/%D0%A0>

[%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%88%D0%B8%D0%BD%20%D0%90.pdf](#)

65. Зикунова Л. В. «Диверсифікація та її значення у розвитку компанії». Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/4858/1/%D0%97%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9B.%D0%92.%20%D0%94%D0%98%D0%92%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%98%D0%A4%D0%86%D0%9A%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF%20%D0%A2%D0%90%20%D0%87%D0%87%20%D0%97%D0%9D%D0%90%D0%A7%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%A3%20%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%92%D0%98%D0%A2%D0%9A%D0%A3%20%D0%9A%D0%9E%D0%9C%D0%9F%D0%90%D0%9D%D0%86%D0%87.pdf>
- «Фінансова політика як складова економічного розвитку». Київський національний торговельно-економічний університет. <https://knute.edu.ua/file/MzEyMQ%3D%3D/3043ab09788d719c6ad51708e587adb2.pdf>
67. Л. С. Шевченко «Конкурентоспроможність бізнесу (підприємства)»
68. Дослідження «Пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України»
69. Ілюхіна В. В. (2013). Теорії конкурентоспроможності національної економіки. *Економіка та управління національним господарством*, Випуск 21, с. 52.
70. Конференція «Дні студентської науки у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Ґжицького» (Львів, 03-04 травня 2023 р.). Факультет економіки та менеджменту: Тези доповідей / Вовк М.В. (відп. ред.). Львів, 2023. 158 с. URL: <https://lvet.edu.ua/images/step/2023/05/16/3/fem.pdf>(дата звернення: 14.05.2025).
71. Савко А. В. ПОДАТКОВА СИСТЕМА, СТАН І НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ : Кваліфікаційна робота. Чернівці, 2025. URL:

- <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10339/Савка%20А..pdf?sequence=1&isAllowed=y>(дата звернення: 14.05.2025).
72. Український дослідницький простір в умовах війни: адаптація й перезавантаження технічних і юридичних наук: збірник матеріалів доповідей учасників міжнародної науково- практично конференції. (Харків-Рига, 31 травня 2022 р.). Харків, 2022. 242 с. URL: <https://studgorodok.khai.edu/assets/documents/6684/Conference.2022-Літва.pdf> (дата звернення: 14.05.2025).
73. Український дослідницький простір в умовах війни: адаптація й перезавантаження технічних і юридичних наук: збірник матеріалів доповідей учасників міжнародної науково- практично конференції. (Харків-Рига, 31 травня 2022 р.). Харків, 2022. 242 с. URL: <https://studgorodok.khai.edu/assets/documents/6684/Conference.2022-Літва.pdf> (дата звернення: 14.05.2025).
74. Лагодієнко, О. (2024). Впровадження корпоративних практик ESG: Міжнародний досвід. *Економічний простір*, (193), 109-115. URL: <http://economicspace.pgasa.dp.ua/article/download/313610/304541> (дата звернення: 14.05.2025).
75. Я Дяконюк, В. В. (2024). Бюджети об'єднаних територіальних громад: проблеми та перспективи розвитку (Doctoral dissertation, Вінниця, ВНІЕ ЗУНУ). URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/53844/1/%D0%A4%D0%B7%D0%BC%D0%B2%D0%BD-21%D0%94%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%92.%D0%92..pdf> (дата звернення: 14.05.2025).
76. <https://www.focus-economics.com/countries/united-states/>
77. [World Investment Report 2023 | UN Trade and Development \(UNCTAD\)](#)
78. Світовий банк. World Development Indicators – <https://data.worldbank.org>
79. International Monetary Fund (IMF). World Economic Outlook Database 2023/2024 – <https://www.imf.org>
80. UNCTAD. *World Investment Report 2023* – <https://unctad.org>
81. Державна служба статистики України. *Макроекономічні показники 2023/2024* – <http://www.ukrstat.gov.ua>
82. Національний банк України. *Фінансова стабільність. Звіт НБУ* – <https://bank.gov.ua>
83. Global Innovation Index 2023 – <https://www.globalinnovationindex.org>
84. Аналітичний центр «Центр економічної стратегії» – <https://ces.org.ua>

ДОДАТКИ

v. Темп приросту реального ВВП (%):

$$TGDP = (GDP_t - 1GDP_t - GDP_t - 1) \times 100\%$$

Приклад:

Якщо ВВП США у 2023 році – \$27.26 трлн, у 2024 – \$27.94 трлн:

$$TGDP = (27.2627.94 - 27.26) \times 100\% \approx 2.5\%$$

z. Частка країни у світовому ВВП

$$SGDP = (GDP_{world}GDP_{country}) \times 100\%$$

Приклад:

Якщо світовий ВВП = \$105 трлн, ВВП Китаю = \$17.5 трлн:

$$SGDP = (10517.5) \times 100\% \approx 16.7\%$$

к. Податкове навантаження (% від ВВП)

$$T_{burden} = (GDPTax\ Revenue) \times 100\%$$

Приклад:

У Франції:

$$T_{burden} = (2.9\text{ трлн}1.2\text{ трлн}) \times 100\% \approx 41.4\%$$

т. Глобальний індекс конкурентоспроможності (GCI, WEF)

$$GCI = i = 1 \sum n_{wi} \cdot S_i$$

де:

- S_i – показник за компонентом (інфраструктура, інновації, ринок праці, фінансова система тощо),
- w_i – відповідна вага показника.